

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

Jaarverslag 2011

DOELSTELLING

Het bevorderen van de wetenschap en het slaan van bruggen tussen wetenschap en samenleving. De Maatschappij doet dit door het uitschrijven van prijsvragen, het bekronen van wetenschappelijke prestaties en het organiseren van lezingen en wetenschappelijke conferenties.

GESCHIEDENIS

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, het oudste 'Geleerde Genootschap' in Nederland, werd als *Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen* op initiatief van een zevental vooraanstaande burgers van Haarlem opgericht in 1752. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen inzake actuele wetenschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshon Huis, Spaarne 17, te Haarlem, tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predikaat *Koninklijk* werd verleend ter gelegenheid van haar 250-jarig bestaan in 2002.

STRUCTUUR

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds een college van besturende, de kosten dragende en in de wetenschap geïnteresseerden (*directeuren* genaamd, ultimo januari 2012: 330) en anderzijds een groep van wetenschappelijke werkers (*leden* genoemd, ultimo januari 2012: 386 hoogleraren), die geen geldelijke bijdrage geven maar verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze tweedeling is tot op de huidige dag gehandhaafd.

Koninklijke
Hollandsche Maatschappij
der Wetenschappen

Jaarverslag 2011

Het Hodshon Huis, een prachtig monument

In het Hodshon Huis aan het Haarlemse Spaarne houdt de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen sinds 1841 domicilie. De stijlkamers van dit gebouw zijn juweeltjes van eind achttiende-eeuwse interieurarchitectuur. Zij vertegenwoordigen alle grote Europese interieurstijlen uit die tijd. De kamers zijn grotendeels prachtig gerestaureerd. Zij zijn beperkt te huur voor activiteiten.

Lezingen, symposia, conferenties

Binnen de Hollandsche Maatschappij vindt uitwisseling van gedachten onder meer plaats door lezingen en informele onderlinge contacten. Standaard worden er viermaal per jaar lezingen gehouden: de Winterlezing, de Haarlemse Voordracht in het voorjaar, de zogenaamde 'kleine lezing' in de herfst en een lezing bij de uitreiking van de Jong Talent Prijzen.

INHOUD

VOORWOORD 9

Alexander Rinnooy Kan

INTERVIEW 10

Hans Wijers

PRIJZEN 13

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek 13
Prijsvraag in samenwerking met de NRC 14
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs 16
Keetje Hodshon Prijs 18
Martinus van Marum Prijs 19
Hollandsche Maatschappij Prijzen
voor Jong Talent 20
– Afstudeerprijzen 20
– Aanmoedigingsprijzen 25
J.C. Baak Prijs 26
Profielwerkstukprijzen 26

STIPENDIA 28

Bate uit het Pieter Langerhuizen
Lambertuszoon Fonds 28
Stipendia uit het Dr. W.J.E. Voet Fonds 29

INTERVIEW 30

Eveline Crone

ALGEMENE VERGADERING 33

TERUGBLIK 36

Dertien jaar secretariaat
Boudi Dortland

NIEUWE DIRECTEUREN 38

NIEUWE LEDEN 39

IN MEMORIA / OVERLEDENEN 40

WETSWIJZIGING 42

Arend Soeteman

ESSAY 45

Trends in humaan
genetisch onderzoek
Dorret Boomsma

WINTERLEZING 48

KLEINE LEZING 49

JAN BROUWER FONDS 50

Jan Brouwer Conferentie

DE NATIONALE DENKTANK 53

Harald Tepper

GEBOUW 59

De kronen en wandarmaturen
in de aula van het Hodshon Huis
Cees van Wijk

FINANCIEEL OVERZICHT 62

- Balans
- Verkorte winst- en verliesrekening
- Toelichting *Roelf Rogaar*
- Prijzen

Prijzen en stipendia

De Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke prestaties. Het bestuur kent de volgende wetenschappelijke prijzen en stipendia toe:

PRIJZEN

Akzo Nobel Science Award

Oeuvreprijs voor onderzoekers in de natuurwetenschappen en techniek.

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek

Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT.

Dirk Jakob Veegens Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de economische, politieke en sociale geschiedenis.

Van der Knaap Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) op het terrein van de economische en sociale geografie in brede zin.

Johannes Cornelis Ruijgrok Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de maatschappijwetenschappen.

Keetje Hodshon Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de geesteswetenschappen.

Martinus van Marum Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) op het terrein van de natuurwetenschappen en techniek.

Nederlandse Gas Industrie Prijs

Prijzen voor studenten met de beste afstudeerscripties die verband houden met aan de gasindustrie gelieerde onderwerpen.

Hollandse Maatschappij Prijzen voor Jong Talent

Ter stimulering van de beste studenten (afstudeer- en eerste jaars-) in technische en exacte vakken.

J.C. Baak Prijs

Scriptieprijs voor onderzoek dat met name relevant is voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren.

Radèn Ajeng Kartini Prijzen

Ter stimulering van de beste allochtone vrouwelijke eerstejaarsstudenten in technische en exacte vakken.

Profielwerkstukprijzen

Voor VWO- en Havo-scholieren uit de regio Kennemerland.

Prijsvraag in samenwerking met de NRC

Essaywedstrijd over uiteenlopende actuele vraagstukken.

Boerhaave Biografie Prijs

Prijs voor de auteur van een biografie of de uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van een wetenschapper.

STIPENDIA

Bate uit het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds

Te besteden ter bevordering van onderzoek in de exacte wetenschappen.

Stipendia uit het Dr. W.J.E. Voet Fonds

Voor studenten ter financiering van een buitenlandse studie of stage.

Het bestuur van de KHMW
gefotografeerd door Taco
Anema. De foto maakt deel
uit van een fotoserie over
Nederlandse besturen.
Dr. G. van Dijk ontbreekt
op deze foto.

VOORWOORD

ALEXANDER RINNOOY KAN

Op ons vorige jaarverslag is door velen positief gereageerd: er is kennelijk belangstelling voor het wel en wee van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij. Voor u ligt, als logisch vervolg, het verslag over 2011. Het was een goed en productief jaar.

Dat geldt in de eerste plaats voor de kerntaken van de Maatschappij. Aan onze lange lijst van prijzen werden de J.C. Baak Prijs en een prestigieuze nieuwe ICT Prijs toegevoegd, alsmede een aantal nieuwe Jong Talent Prijzen. Het totaal aantal aanmoedigingsprijzen kwam op 43, een record dat wij in 2012 hopen te verbeteren. En voor een selecte groep winnaars is sinds dit jaar de oorspronkelijke Gouden Medaille van de Maatschappij in volle glorie beschikbaar, nu wij na een lange speurtocht erin geslaagd zijn daarvan een tinnen(!) kopie te bemachtigen.

Ten vervolge op de wetswijziging (waarover Arend Soeteman elders in dit verslag bericht) is dit jaar een aanvang gemaakt met een verbeterde procedure voor de benoeming van nieuwe directeuren. Naar analogie van de benoeming van nieuwe leden zullen twee commissies het bestuur daar jaarlijks over adviseren, om zo de representativiteit en de diversiteit van het directeurenbestand veilig te stellen.

Het bestuur zelf werd versterkt door de toetreding van Pauline van Lennep, lid van de zevende generatie Van Lennep die binnen de Maatschappij actief is. Boudi Dortland trad toe tot de directeuren na 13 jaar voortreffelijk als secretaris te hebben gefunctioneerd; zij doet daarvan hieronder zelf verslag. Zij werd opgevolgd door Saskia van Manen, met wie wij ons zeer gelukkig prijzen.

Ook voor het Hodshon Huis, ons schitterende hoofdkwartier aan het Spaarne, was het een goed jaar. Hoogtepunt was de ingebruikneming van de twee gereconstrueerde spectaculaire kroonluchters in de aula, waarover Cees van Wijk meer vertelt, een nieuw bewijs van de toewijding waarmee de nieuwe eigenaar - Vereniging Hendrick de Keyser - de vervolmaking van het Hodshon Huis ter hand heeft genomen.

Er gebeurde nog veel meer. Wij informeren u in dit verslag daarover naar beste vermogen, en zijn u bij voorbaat erkentelijk voor uw opmerkingen daarover en voor uw blijvende betrokkenheid bij de Maatschappij en haar onverminderd actuele ambities.

INTERVIEW

Hans Wijers

AkzoNobel zal in 2012 de AkzoNobel Science Award voor het eerst uitreiken in Engeland. De prijs is in 1970 door het chemieconcern Akzo in het leven geroepen als de Akzo Prijs en werd in 1995, na de fusie van Akzo met Nobel Industries uit Zweden, omgedoopt tot AkzoNobel Science Award. Aanvankelijk werd de prijs jaarlijks in Nederland uitgereikt, maar sinds 1999 gebeurt dat beurtelings in Zweden en Nederland. Om het internationale karakter van Akzo te benadrukken en in het bijzonder de groeiende aanwezigheid in Azië, is de toekenning in 2009 uitgebreid tot China. Ook daar wordt de prijs elke twee jaar toegekend. Tijdens de Expo in Shanghai in 2010 werd zij voor het eerst uitgereikt.

Hans Wijers vertelt vol enthousiasme over de prijs. 'Het instituut kent al een lange geschiedenis en heeft een belangrijke missie voor de wetenschap en de wereld. Het doel is samenwerking tussen de wetenschap en het bedrijfsleven: iets dat hard nodig is in de hele wereld.'

'We hebben de intentie nog lang door te gaan met het uitreiken van de AkzoNobel Science Award. Het past bij het karakter van ons bedrijf om voortdurend naar verbetering te zoeken, ook bij bestaande afspraken. Vandaar dat we tegenwoordig bijvoorbeeld altijd een seminar organiseren rond de prijsuitreiking

in Haarlem. Dat houdt de prijs vitaal en geeft de uitreiking cachet.’

Ander doel van de prijs is volgens Wijers jonge mensen te inspireren in de wetenschap te blijven, omdat ze zien dat hun hoogleraar of professor een prestigieuze prijs wint. ‘Dat kan hen ook gebeuren als zij serieus verder gaan in hun vak’, aldus Wijers. ‘We maken met deze award duidelijk dat je alleen leidende posities in de wereld kan bereiken als je het maximale uit jezelf en je onderzoek haalt. Dat streven we als grootste verf- en chemieconcern ter wereld ook na, omdat dat bepalend is voor onze concurrentiepositie.’

Over de AkzoNobel Science Award in Nederland:

De Akzo Nobel Science Award wordt verleend voor een vernieuwend, samenhangend oeuvre van een wetenschappelijk onderzoeker. AkzoNobel bepaalt het vakgebied van de prijs en de exacte criteria waaraan het onderzoek van voorgedragen wetenschappers moet voldoen. Oproepen voor voordrachten worden in Nederland naar zo’n 600 hoogleraren en onderzoeksinstituten verstuurd. De voordrachten worden beoordeeld door een onafhankelijke jury, bestaande uit leden van de KHMW. De prijs werd vroeger uitgereikt bij Akzo in Arnhem, maar sinds 2006 gebeurt dat in het Hodshon Huis door de bestuursvoorzitter van AkzoNobel en de voorzitter van de KHMW. De prijs bedraagt € 50.000,-.

De scope van de voordrachten wordt bepaald door AkzoNobel. ‘De focus moet uiteraard bij ons bedrijf passen. Bovendien geeft de prijs ons de kans met universiteiten samen te werken aan open innovatie.’ Daarom ligt de nadruk tegenwoordig op fundamentele ontwikkelingen voor coatings, *specialty chemicals* (toevoegingen die de werking van producten vergroten) en verf.

Bert Meijer, hoogleraar macromoleculaire en organische chemie aan de Technische Universiteit Eindhoven, won de prijs in 2010 voor zijn prestaties op het gebied van materiaalkunde en polymeerchemie. ‘Hij is een inspirerende wetenschapper met een grote reputatie in de internationale wetenschap. Bovendien is hij een groot communicator: hij kan de materie ook aan economen als mij begrijpelijk uitleggen’, lacht Wijers. ‘Tevens is hij ondernemend. Daarmee was hij een droomprijswinnaar.’

Wijers denkt ook met veel plezier terug aan de uitreiking aan Martien Cohen Stuart, hoogleraar Fysische Chemie en Kolloïdkunde aan de Universiteit uit Wageningen, twee jaar eerder. ‘Hij kon ontzettend mooi spreken over hoe moleculen zich organiseren. Daar heb ik echt wat van opgestoken en de fundamentele wetenschap ook.’ En wat is hem van de eerste uitreiking in China is bijgebleven? ‘De drive, trots en kwaliteit van de jonge academici van de drie professoren die streden om de prijs.’

PRIJZEN

NEDERLANDSE PRIJS VOOR ICT-ONDERZOEK

In 2011 heeft het ICT-onderzoek Platform Nederland (IPN), samen met het Gebiedsbestuur Exacte Wetenschappen van NWO, besloten om een Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek in te stellen. De Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek is bedoeld voor een talentvol en veelbelovend wetenschappelijk onderzoeker, niet ouder dan veertig jaar, die vernieuwend onderzoek op zijn/haar naam heeft staan of die verantwoordelijk is voor een wetenschappelijke doorbraak in de ICT. De prijs is een eerbetoon aan zijn/haar persoon en tevens bedoeld als promotie van het vakgebied ICT. Het prijzengeld van € 50.000,- is vrij te besteden voor onderzoek in de ICT. De winnaar van de prijs wordt tevens betrokken bij een door NWO uit te brengen poster met een toegankelijke uitleg

Boven: Ondertekening van het sponsorcontract. Vlnr Alexander Rinnooy Kan, Louis Vertegaal en Gerrit van Dijk. Onder: De prijswinnares met Arnold Smeulders en Louis Vertegaal.

van het bekroonde werk en het belang ervan, ter verspreiding op scholen en andere kennisinstellingen.

De eerste Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek werd toegekend aan **Bettina Speckmann**, universitair hoofddocent, sectie Algorithms and Visualization, Faculteit Wiskunde en Informatica, TUE. Speckmann is een nationaal en internationaal zeer

vooraanstaand onderzoeker op het gebied van de computationele geometrie en de toepassing daarvan in de ICT, i.h.b. in het ontwerp en de analyse van algoritmen voor geografische informatiesystemen en cartografische visualisatie. De jury was zeer onder de indruk van het wetenschappelijk werk van Speckmann, van de wijze waarop zij haar werkerterrein actief beoefent en bevordert en van haar inspanningen om haar onderzoek op originele en begrijpelijke wijze aan zowel scholieren als studenten over te dragen. Een terechte prijswinnares!

De prijs werd op 30 november uitgereikt door Arnold Smeulders, voorzitter IPN en Louis Vertegaal, directeur Chemische & Exacte Wetenschappen NWO.

NEDERLANDSE PRIJS VOOR
ICT-ONDERZOEK:

Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT.

SPONSOR:

*ICT-onderzoek Platform Nederland (IPN),
NWO Exacte Wetenschappen
€50.000,-. Jaarlijks.*

JURY:

Dr. P.M.G. Apers

Dr. K.M. van Hee

Dr. J. van Leeuwen

PRIJSWINNAAR:

Mevr. Dr. B. Speckmann

PRIJSVRAAG IN SAMENWERKING MET DE NRC

De vraagstelling van de in ere herstellende Prijsvraag luidde in 2011 *Hoe ver mogen we gaan met het behoud van individueel menselijk leven?*

Deze vraagstelling werd, na een oproep in de NRC, geformuleerd door Jan Molenaar. De aankondiging van de prijs vond in maart 2011 plaats in de NRC. De jurering was in handen van de Hollandsche Maatschappij, in samenwerking met Maarten Huygen, chef opinie NRC. Er werden 66 essays ontvangen uit alle hoeken van het land, bijna twee keer zo veel als in 2010. De winnaar van de Prijsvraag ontving op 13 oktober, geheel in lijn met het verleden, de originele gouden Prijsvraagmedaille met aan een zijde de Waarheid met palmtak en laurierkrans en Haarlem op de achtergrond, en aan de andere zijde Godsdienst en een gehelmde Nederlandse maagd bij het altaar. Deze medaille kon worden gereconstitueerd aan de hand van een origineel tinnen exemplaar waar de Hollandsche Maatschappij de hand op wist te leggen. Metaalbewerkers gebruikten tinnen medailles vroeger als voorbeeld voor potentiële klanten.

De tinnen medaille
met de Deo et Patriae-
zijde

Als winnaar van de essaywedstrijd van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen en NRC Handelsblad heeft de jury dit jaar gekozen voor **Han Blok**, bioloog, columnist en schrijver over de evolutionaire oorsprong van ons gedrag. De inzending van Blok onderscheidde zich door haar compleetheid, opbouw, logica, leesbaarheid en stijlbeheersing. De toon van het betoog loopt uiteen van uitgesproken empathisch tot wrang cynisch. Het essay tracht antwoord te geven op de vraag waarom wij in onze hedendaagse maatschappij het leven van ernstig zieke mensen en terminale patiënten zo lang trachten te rekken. De achtergrond van de auteur als bioloog is hierbij tastbaar. Blok concludeert uiteindelijk dat “de beslissing om het proces te verlengen als men er nog niet aan toe is of te bekorten als men er helemaal klaar mee is, hoort binnen de intimiteit van de relatie. Die hoeft niet, moet niet, mag niet en kan niet door een deskundige, gezagsdrager, wet of ethische code vervangen worden.”

Anouk van Kampen en Jan Truijens Martinez ontvingen een zilveren medaille voor hun gezamenlijke essay ‘Ik blijf hier. Een oneigenlijke manier van zijn tussen zwerkbalk en de eeuwigheid’, waarin zij een parallel trekken met de Harry Potter boeken. Net als de tovenaars Voldemort (diefstal van de dood), drijft onze angst voor de dood ons ertoe om grenzen te verleggen en te ontkennen. We willen niet dood. En wij zijn bereid daar een hoge prijs voor te betalen.

Maarten Huygen interviewt de prijswinnaar.

De prijswinnaars, vlnr Han Blok, Jan Molenaar, Anouk van Kampen en Alice Rowaan.

Een eervolle vermelding was er voor het essay van **Alice Rowaan** 'Tijd voor een obesitax in de supermarkt? Een overweging over de vraag: hoever mogen we gaan om sterfterisico door overgewicht tegen te gaan?' De drie winnende essays zijn in een boekje gepubliceerd.

JURY:

Mevr. Dr. I.D. de Beaufort

Dr. M. Ekkelenkamp

Dr. J. Goudsblom

GOUDEN MEDAILLE:

Dr. J. Blok

ZILVEREN MEDAILLE:

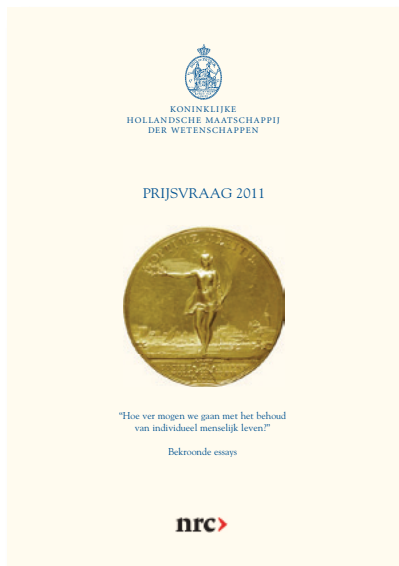
Mevr. Drs. A. van Kampen

Drs. J. Truijens Martinez

Dr. J.C. Molenaar (opsteller vraagstelling)

EERVOLLE VERMELDING:

Mevr. Drs. A. Rowaan-van den Hondel

JOHANNES CORNELIS RUIGROK PRIJS

De Johannes Cornelis Ruigrok Prijs is ingesteld door de J.C. Ruigrok Stichting te Haarlem als aanmoedigingsprijs voor onderzoekers die in het jaar van toekenning niet langer dan vijf jaar zijn gepromoveerd, ter bekroning van oorspronkelijk onderzoek op het gebied van de maatschappijwetenschappen. Jaarlijks wordt de prijs toegekend voor onderzoek op één van de volgende gebieden:

- Rechtswetenschappen
- Economische wetenschappen
- Maatschappijwetenschappen (in engere zin)
- Menswetenschappen

De Ruigrok Prijs 2011 voor **Menswetenschappen** werd toegekend aan **Loes Keijsers** voor haar proefschrift getiteld *Does your Mothers Know? Parent-child communication about adolescent daily activities*. Keijsers promoveerde in 2010 cum laude aan de Universiteit Utrecht. Het proefschrift onderzoekt

Jurylid Blok spreekt de laudatio van de Van Marum Prijs uit.

Loes Keijsers, winnares van de Ruigrok Prijs 2012.

Margreeth Pop, secretaris van de J.C. Ruigrok Stichting, reikte dit jaar de prijzen uit.

verbanden tussen communicatie van ouders en kinderen enerzijds en jeugdcriminaliteit anderzijds, met opvallende resultaten. Zo wordt jeugdcriminaliteit op latere leeftijd vooral voorspeld door de geneigdheid van adolescenten om belangrijke dingen met hun ouders te bespreken en minder door de neiging van ouders om allerlei vragen aan hun kinderen te stellen of hun gedrag na te gaan en te controleren. De juryleden vonden het wetenschappelijk gehalte van de dissertatie zeer hoog. Daarnaast was het boek prettig lezen, creatief en sprankelend geschreven en tegelijkertijd uitstekend wetenschappelijk onderbouwd. De onderzoeker staat heel duidelijk boven de stof, weet wat ze onderzoekt, hoe ze het doet en waarom ze het doet. Keijsers werkt nu met een NWO-subsidie als post-doc aan de Universiteit Utrecht, Research Center Adolescent Development, waar ze bovengenoemd thema verder uitwerkt.

De prijs werd uitgereikt op 1 juli 2011 in het Hodshon Huis.

J.C. RUIGROK PRIJS:

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de maatschappijwetenschappen.

€ 12.000,- en de eremedaille van de Maatschappij met het opschrift 'Optime Meritis'. Jaarlijks.

SPONSOR:

J.C. Ruigrok Stichting

JURY:

Mevr. Dr. I.A. van Berckelaer-Onnes

Dr. D. Draaisma

Mevr. Dr. D.N. Den Hartog

PRIJSWINNARES:

Mevr. Dr. L. Keijsers

KEETJE HODSHON PRIJS

De Keetje Hodshon Prijs is ingesteld door de J.C. Ruigrok Stichting te Haarlem als aanmoedigingsprijs voor onderzoekers die in het jaar van toekenning niet langer dan vijf jaar zijn gepromoveerd, ter bekroning van oorspronkelijk onderzoek op het gebied van de geesteswetenschappen. De prijs wordt jaarlijks toegekend voor onderzoek op één van de volgende gebieden:

- Taalwetenschappen
- Literatuurwetenschappen
- Historische wetenschappen
- Wijsbegeerte en/of Godgeleerdheid

De Keetje Hodshon Prijs is een voortzetting van de Prins Bernhard Fonds Prijs (1981-1993) en de C.C. Hodshon Prijs (1994). De Prijs is vernoemd naar mejuffrouw Cornelia Catharina (Keetje) Hodshon, die in 1794 het huidige gebouw van de Maatschappij liet bouwen en tot 1829 de eerste bewoonster ervan was.

De voorgedragen dissertaties voor de Keetje Hodshon Prijs 2011 op het gebied van de

Historische Wetenschappen waren van een grote diversiteit, en omspannen meer dan dertig eeuwen Europese geschiedenis. De prijs werd toegekend aan **Uğur Ümit Üngör**, historicus en socioloog, voor zijn proefschrift *The making of Modern Turkey. Nation and State in Eastern Anatolia, 1913-1950*. Üngör promoveerde in 2009 aan de Universiteit van Amsterdam, met het *judicium cum laude*. Het proefschrift behandelt de turkificering van Oost-Turkije in de periode 1913-1950, toen de Jong-Turkse beweging als Republikeinse Volkspartij aan de macht was. Volgens de jury is dit proefschrift een bijzondere prestatie. De documentatie bestaat enerzijds uit een rijke variëteit aan bronnen in tien verschillende talen en anderzijds uit een indrukwekkende hoeveelheid internationale literatuur over onderwerpen als nationalisme, bevolkingspolitiek, Turkse politiek. De beladen stellingname van Üngör zal in Turkije sterke reacties oproepen. Maar de wetenschappelijke onderbouwing is solide en evenwichtig. Met dit boek, dat is uitgegeven bij Oxford University Press, vestigt de auteur zich als internationale autoriteit op dit onderwerp.

De prijsuitreiking vond plaats op 1 juli in het gebouw van de Hollandse Maatschappij.

KEETJE HODSHON PRIJS:

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de geesteswetenschappen.

€ 12.000,- en de eremedaille van de Maatschappij met opschrift 'Optime Meritis'. Jaarlijks.

SPONSOR:

J.C. Ruigrok Stichting

JURY:

Dr. R.A.M. Aerts

Dr. J.C. Kennedy

Dr. P. de Rooij

PRIJSWINNAAR:

Dr. U.Ü. Üngör

De prijswinnaars met de voorzitter van de KHMW en leden van de J.C. Ruigrok Stichting. Vlnr Loes Keijzers, Alexander Rinnooy Kan, Margreeth Pop, Roger Kaas, Sonia Kéfi, Uğur Ümit Üngör, Frank Smit, Anda van Stegeren en Raphael Braakhuis.

MARTINUS VAN MARUM PRIJS

De Martinus van Marum Prijs is ingesteld door de J.C. Ruigrok Stichting te Haarlem als aanmoedigingsprijs voor onderzoekers die in het jaar van toekenning niet langer dan vijf jaar zijn gepromoveerd, ter bekroning van oorspronkelijk onderzoek op het gebied van de natuurwetenschappen en techniek. Jaarlijks wordt de prijs afwisselend toegekend voor onderzoek op één van de volgende wetenschapsgebieden:

- Exacte wetenschappen (wiskunde, informatica, natuurkunde, sterrenkunde)
- Chemie en chemische technologie
- Life sciences and technology
- Milieuwetenschappen
- Ingenieurswetenschappen (werktuigbouwkunde, lucht- en ruimtevaart, maritieme techniek, civiele techniek)

De Prijs is vernoemd naar Martinus van Marum, die als tweede secretaris van 1794 tot 1837 een stempel heeft gedrukt op de werkzaamheden van de Maatschappij. Hij heeft in Haarlem en ver daarbuiten grote bekendheid gekregen, vooral op het gebied van de natuurwetenschappen.

De Martinus van Marumprijs 2011 voor **Milieuwetenschappen** werd op 1 juli uitgereikt aan **Sonia Kéfi** voor haar promotieonderzoek naar het tijdig herkennen van verwoestijning en de processen die daaraan ten grondslag liggen. Verwoestijning is een door de Verenigde Naties onderkend probleem dat de bestaanszekerheid van 250 miljoen mensen in ontwikkelingslanden rechtstreeks beïnvloedt. De bevindingen van Kéfi bieden perspectief op het ontwikkelen van een wereldwijd monitoringsysteem, waarmee gericht maatregelen kunnen worden genomen om verwoestijning tegen

te gaan. Het proefschrift *Reading the signs. Spatial vegetation patterns, arid ecosystems and desertification* werd door Kéfi in 2008 cum laude verdedigd aan de Universiteit Utrecht. De Française Kéfi is thans werkzaam bij de CNRS in Montpellier.

MARTINUS VAN MARUM PRIJS:

Aanmoedigingsprijs voor promovendi in de natuurwetenschappen en techniek.

€12.000,- en de eremedaille van de Maatschappij met opschrift 'Optime Meritis'. Jaarlijks.

SPONSOR:

J.C. Ruigrok Stichting

JURY:

Dr. K. Blok

Mevr. Dr. S.J.M.H. Hulscher

Dr. S.B. Kroonenberg

PRIJSWINNARES:

Mevr. Dr. S. Kéfi

Frank Smit feliciteert Sonia Kéfi.

Alle jonge prijswinnaars met Alexander Rinnooy Kan en Gerrit van Dijk

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ PRIJZEN VOOR JONG TALENT

De prijzen hebben als doel de bevordering van het wetenschappelijk onderwijs in de technische en exacte vakken en worden beschikbaar gesteld door sponsors. Alleen volgens de reglementen aangegeven instellingen kunnen voordrachten doen. De toekenning van de prijzen berust bij de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen.

Er worden twee soorten prijzen toegekend: Afstudeerprijzen en Aanmoedigingsprijzen.

Afstudeerprijzen

Deze worden gegeven ter bekroning van uitzonderlijke studieresultaten van masterstudenten aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs. Bij de M&I/Partners Informatie Scriptieprijs dingen ook masterstudenten aan een Belgische instelling voor wetenschappelijk onderwijs mee, en studenten die afstuderen aan Nederlandse- en Belgische hbo-instellingen en hogescholen. Jaarlijks worden onderstaande prijzen toegekend, elk bestaande uit een oorkonde en een bedrag van € 5.000,- of € 2.000,-. Voor de M&I/Partners Informatie Scriptieprijs stelt de Hollandse Maatschappij jaarlijks twee tweede prijzen beschikbaar van elk € 1000,-.

M&I/PARTNERS INFORMATIE
SCRIPTIEPRIJS VOOR INFORMATICA
EN INFORMATIEKUNDE

Uit de 18 voordrachten voor de M&I Informatie Scriptieprijs voor Informatica en Informatiekunde 2011 kwam als winnaar **Erik Tromp**. De titel van zijn scriptie is *Multilingual sentiment analysis on social media*. Tromp heeft op originele en slimme wijze een systeem ontwikkeld waarmee uit meertalige sociale media, zoals Twitter, Hyves en Facebook, automatisch sentimenten kunnen worden bepaald. Het analysesysteem laat zich direct toepassen in de marketing of in de politiek. Een uitgebreide evaluatie van het meertalig sentiment analysesysteem toont aan dat het superieur is aan bestaande systemen.

SPONSOR:

M&I/Partners

€ 5.000,-. Jaarlijks

JURY:

Dr. P.M.G. Apers

Dr. E.O. Postma

Dr. J. Vandenbulcke (KUL)

PRIJSWINNAARS:

1^e prijs: Ir. E. Tromp (TUE)

2^e prijzen: Ir. D.D. Deforce,

Ir. C. Goessaert & Ir. V. Sercu

(Hogeschool Gent)

TATA STEEL PRIJS VOOR
WERKTUIGBOUWKUNDE
EN MATERIAALKUNDE

De jury kende de Tata Steel Prijs 2011 toe aan **Oscar van de Ven** voor zijn afstudeerscriptie *Actuator and sensor system design of a haptic parallel robot*, waarin hij een haptisch besturingssysteem ontwerpt. Dit systeem geeft de gebruiker van besturingssystemen op afstand (van muis en joystick tot professionele systemen) voelbare signalen, zoals een tegenkracht of een trilling. De commissie had grote bewondering voor de door Van de Ven getoonde zelfstandigheid en zijn originele aanpak en verslaglegging in zijn afstudeerscriptie, die uit een tweetal delen bestond: een deel specifiek gericht op de specificaties van het robotsysteem en een deel met de projectbeschrijving compleet met een kritische analyse.

SPONSOR:

Tata Steel

€ 5.000,-. Jaarlijks

JURY:

Dr. ir. M.C.M. van de Sanden

Dr. ir. S. van der Zwaag

PRIJSWINNAAR:

Ir. O.S. van de Ven (TUD)

Carlita Girardin, medisch directeur Pfizer bv, overhandigt de Pfizer Prijs aan Marlies Ketelaar. Dankzij de inspanningen van Henk Timmerman, lid KHMW en emeritus-hoogleraar farmacochemie aan de VU, werd Pfizer bv de nieuwe sponsor van de Afstudeerprijs voor Life Sciences.

PFIZER PRIJS VOOR LIFE SCIENCES

Marlies Ketelaar ontving de Pfizer Prijs voor Life Sciences 2011 voor haar onderzoek naar een belangrijke immuunstof in afweercellen. Zij constateerde dat een bepaalde vetstof (het lipide sphingosine-1-fosfaat) een actieve signaalrol vervult bij de groei, beweging en overleving van afweercellen. Haar onderzoek kan in de toekomst bijdragen aan de bestrijding van ziektes als reuma, waarbij het afweersysteem ontregeld is. Ketelaar wil graag wetenschappelijk onderzoek doen dat dicht bij de klinische praktijk staat. Na haar studie medische biologie is ze als zijnstromer geneeskunde gaan studeren. Haar ideaal is om arts-onderzoeker te worden. Dan kan ze patiënten zien én onderzoek blijven doen.

SPONSOR:

Pfizer BV
€ 5.000,-. Jaarlijks

JURY:

Dr. W.J. Quax
Dr. H. Timmerman

PRIJSWINNARES:

Mevr. M.E. Ketelaar MSc. (RUG)

LORENTZ Afstudeerprijs voor THEORETISCHE NATUURKUNDE

De Lorentz Afstudeerprijs voor Theoretische Natuurkunde werd -dit jaar voor het eerst- ter beschikking gesteld door het Lorentzfonds te Leiden. Lorentz was een van Nederlands bekendste natuurkundigen, tevens oud-secretaris van de KHMW. De prijs werd toegekend aan **Stephan Zheng**. Onder begeleiding van Robbert Dijkgraaf (UvA) werkte hij in zijn scriptie *Exotic Path Integrals and Dualities; New views on Quantum Theory, Gauge Theories and Knots* een nieuwe techniek -exotische dualiteit- uit, waarin een fundamenteel nieuwe kijk wordt gepresenteerd op de quantisatie van bepaalde klassen van fysische systemen. Op dit moment studeert Zheng wiskunde aan de universiteit van Cambridge in Engeland. Na het behalen van zijn master wiskunde wil hij promotieonderzoek doen naar verbindende theorieën op het snijvlak van wis- en natuurkunde. "Ik wil op het scherpst van de snede modern theoretisch onderzoek doen, omdat dat ons een totaal nieuwe blik op de wereld biedt; op het allergrootse, allerkleinste en alles daar tussenin."

SPONSOR:

Lorentzfonds
€ 2.000,-. Jaarlijks

JURY:

Dr. ir. F.A. Bais
Dr. J.W.M. Frenken

PRIJSWINNAAR:

S.T. Zheng MSc. (UU)

De winnaars van de Natuurkunde Afstudeerprijzen met Hans van Leeuwen, secretaris Lorentzfonds (links), Dirk Smit, VP Exploration Technology Royal Dutch Shell Plc (midden) en Alexander Rinnooy Kan (rechts).

SHELL AFSTUDEERPRIJZEN VOOR NATUURKUNDE

Een van de drie nieuwe Shell Afstudeerprijzen voor Natuurkunde gaat naar **Robert-Jan Slager**. In zijn onderzoek *Topological Aspects of Aharonov Bohm vortices in topological band Insulators* ontwikkelde hij een theoretische beschrijving van nieuwe exotische materialen die topologische orde vertonen, in dit geval topologische isolatoren. De studie van dit soort systemen vormt een snelgroeiend gebied binnen de theorie van de gecondenseerde materie, hetgeen ook tot belangrijke nieuwe experimentele ontwikkelingen heeft geleid die op termijn van belang zijn voor de ontwikkeling van nieuwe quantumdevices. Slager laat zien een veelbelovend onderzoeker met durf te zijn, die in staat is nieuwe oplossingen in ongewone media te vinden en daar op boeiende en toegankelijke wijze verslag van te doen.

Jorik van de Groep ontving een Shell Afstudeerprijs voor zijn scriptie getiteld *Light trapping in thin silicon waveguides by plasmon-mediated mode coupling*. Hij ontwikkelde een methode om licht veel effectiever in te vangen in zonnecellen. Met een geavanceerde combinatie van theorie, computersimulaties, slimme fabricagemethoden en op maat gesneden experimenten, heeft Van de Groep nieuwe nanostructuren bedacht en geoptimaliseerd. Zijn onderzoek heeft een belangrijke, praktische toepasbaarheid, niet alleen voor zonnecellen, maar wellicht ook in andere richtingen.

Aan **Tim Baart** werd een Shell Afstudeerprijs toegekend voor de combinatie van een wetenschappelijke publicatie in het tijdschrift *Nano Letters* en twee afstudeerscripties. Met zijn drie projecten, uitgevoerd in Leiden, Delft en Harvard, op het terrein van uiteenlopende thema's uit de nanoscience

en technologie, heeft Baart een uitstekende neus voor interessante vraagstukken weten te combineren met een sterke experimentele vaardigheid en een volwassen, systematische aanpak. Zijn onderzoek betreft o.a. de ontwikkeling van quantum dots in dubbellaags grafen.

SPONSORS:

Shell

3 x € 2.000,-. Jaarlijks

JURY:

Dr. ir. F.A. Bais

Dr. J.W.M. Frenken

PRIJSWINNAARS:

T.A. Baart MSc. (TUD)

J. van de Groep MSc. (UU)

R.J. Slager MSc. (UL)

PWN AFSTUDEERPRIJS VOOR WISKUNDE

De PWN Afstudeerprijs voor Wiskunde ging naar **Sander Kupers**. Deze nieuwe prijs werd dit jaar gefinancierd door het onlangs opgerichte Platform Wiskunde Nederland. Kupers, momenteel bezig met zijn promotie aan Harvard University, schreef een originele en omvangrijke scriptie over het betrekkelijk jonge vakgebied van de *string topology*, een vorm van abstracte moderne meetkunde. De jury is van mening dat Kupers laat zien dat hij niet alleen vertrouwd is met een aantal van de modernste methoden uit de wiskundige topologie, maar dat hij ook een uitstekend overzicht heeft over de verbanden met de natuurkunde. Zelf zegt Kupers dat er nog veel onbekend is en dat moderne wiskunde een bepaalde elegantie en schoonheid heeft waarmee we grip kunnen krijgen op alle denkbare ruimtestructuren.

SPONSOR:

Platform Wiskunde Nederland

€ 2.000,-. Jaarlijks

JURY:

Dr. A. Doelman

Dr. H.W. Lenstra

PRIJSWINNAAR:

A.P.M. Kupers MSc. (UU)

Deze studenten ontvingen een Aanmoedigingsprijs Wiskunde uit handen van Wil Schilders, directeur PWN. Naast Aanmoedigingsprijzen sponsorde PWN dit jaar eenmalig de Afstudeerprijs Wiskunde. Wil Schilders vond ASML bereid deze sponsoring vanaf 2012 over te nemen.

Marcel Kramer, voorzitter KVGn, met Aanmoedigingsprijswinnaars.

Aanmoedigingsprijzen

Deze worden gegeven voor de beste studieresultaten in het eerste studiejaar aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs. De prijzen, elk bestaande uit een oorkonde en een bedrag van € 500,- worden ter beschikking gesteld in de volgende studierichtingen:

- Wiskunde en technische wiskunde (9 prijzen)
- Natuurkunde en technische natuurkunde (9 prijzen)
- Informatica en technische informatica (9 prijzen)
- Werktuigbouwkunde, Civiele techniek, Maritieme techniek en Chemische technologie (9 prijzen)
- Life science and technology, Biomedische technologie (4 prijzen)
- Advanced Technology (1 prijs)
- Lucht- en Ruimtevaart (1 prijs)

De Aanmoedigingsprijzen worden uitsluitend op voordracht van de betrokken faculteiten en examencommissies toegekend. Men kan niet zelf om toekenning verzoeken. Voor de Afstudeerprijzen geldt een andere regeling: men kan hier ook zelf om toekenning verzoeken, maar een schriftelijke aanbeveling van de bij de studie en examinering betrokken docenten is vereist.

JONG TALENT AANMOEDIGINGSPRIJZEN

Voor de beste studieresultaten in het eerste studiejaar aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs.

SPONSORS:

Platform Wiskunde Nederland

Stichting Physica

NGI, platform voor ICT-professionals

KVGn

NWO-CW

Kennispark Twente

KHMW

€ 500,- per prijswinnaar. Jaarlijks

JURY:

Dr. F.A. Berends

Dr. P.W. Hemker

TOEGEKEND:

In 2011 werden 43 aanmoedigingsprijzen toegekend.

Sjoerd Verduyn Lunel, hoogleraar wiskunde Universiteit Leiden, is de KHMW zeer behulpzaam geweest bij het vinden van nieuwe sponsors, waardoor het aantal Aanmoedigingsprijzen in 2012 weer zal toenemen.

J.C. BAAK PRIJS

De Mr. J.C. Baak Prijs wordt toegekend uit de fondsen van de voormalige Mr. J.C. Baak Stichting die zijn overgedragen aan de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, aan een student die een afstudeerscriptie heeft geschreven op het wetenschapsgebied van de filosofie, rechtsgeleerdheid, politicologie, internationale betrekkingen of sociologie. Het onderzoek dient met name relevant te zijn voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren.

De jury besloot deze nieuwe prijs toe te kennen aan **Tim Meijers** voor zijn scriptie getiteld *Legitimacy, International Courts & Citizenship. An Inquiry into the Legitimacy of International Criminal Justice Institutions and Extensive Case Studies into the Legitimacy of the International Tribunal of the Former Yugoslavia and the Special Court for Sierra Leone*. De scriptie werd geschreven in het kader van de studie politieke wetenschappen en internationale betrekkingen. Meijers ontwikkelt vanuit een deugdelijk en uitvoerig beschreven theoretisch kader, legitimiteitscriteria voor internationale strafhoven, die vervolgens worden toegepast op twee

goedgekozen casus, het Joegoslavië Tribunaal en het Bijzondere Hof voor Sierra Leone. De jury vond de scriptie zeer goed geschreven en uitblinken in evenwichtigheid, intellectuele rijpheid en een volwassen oordeel. Niet onvermeld mag blijven dat Meijers tweede masterscriptie, geschreven in het kader van zijn studie rechten aan de Universiteit Leiden, ook werd voorgedragen voor de Baak Prijs.

J.C. BAAK PRIJS:

Voor een afstudeerscriptie in de filosofie, rechtsgeleerdheid, politicologie, internationale betrekkingen of sociologie.

SPONSOR:

voormalige J.C. Baak Stichting
€ 2.000,-. Jaarlijks

JURY:

Dr. R.B. Andeweg
Dr. L.F.M. Besselink
Dr. J.C.H. Blom

PRIJSWINNAAR:

T. Meijers MSc. MA (UvA)

PROFIELWERKSTUKPRIJZEN

Voor eindexamenleerlingen VWO en Havo uit de regio Kennemerland.

Leonard Besselink, secretaris van de inmiddels opgeheven Baak Stichting en prijswinnaar Tim Meijers.

De drukbezochte prijsuitreiking werd op donderdag 12 mei gehouden in de aula van het Hodshon Huis. Na de prijsuitreiking liet **Dirk van Delft** (Museum Boerhaave en Universiteit Leiden) de zaal kennismaken met beeldvorming over wetenschappers: toegewijde idealisten, kille mannen, Frankensteinachtige types en nerds. Deze beeldvorming komt voort uit onnodige angst voor de wetenschap. Van Delft pleitte juist voor méér wetenschap, want “wie denkt dat kennis duur is, weet niet wat domheid kost”.

De prijs voor het beste Havo-werkstuk werd gewonnen door **Tessa Portengen en Vivian Stoffers** met hun werkstuk *Mannen vs. Vrouwen, De verschillen*. Tessa en Vivian beschrijven in dit (zoals ze zelf zeggen) altijd actuele werkstuk aan de hand van leuke voorbeelden het verschil tussen beide seksen, hetgeen leidde tot verrassende inzichten over de oorsprong daarvan. Zij bekeken met veel humor een groot aantal reclames en verklaarden die nader. Er werd een enquête gehouden en tot slot werd een mooie, evenwichtige conclusie verbonden aan het onderzoek, namelijk dat we de verschillen niet alleen moeten accepteren, maar ook benutten en daar met verstand mee om gaan. De jury noemt hun werkstuk een serieuze en lichtvoetige studie.

De prijs voor het beste VWO-werkstuk ging naar **Fabian Westzaan** voor zijn werkstuk *Malevich en Muziek*. Fabian wilde onderzoeken of de suprematistische kunsttheorieën van Malevich toegepast konden worden op het componeren van muziek. De jury raakte onder de indruk van dit bijzondere

Links: voorgedragen scholieren in gespannen afwachting van de bekendmaking van de winnaars. Rechts: Vivian Stoffers en Tessa Portengen, winnaars HAVO. Linksonder: Dirk van Delft.

werkstuk, waarin de raakvlakken tussen muziek en schilderkunst helder in beeld worden gebracht. Het werkstuk werd met veel inzicht gemaakt en resulteerde zelfs in een eigen compositie, die gezongen werd door zijn zus. De mooie samenvatting, ook in het Engels, toonde aan hoezeer hij zich dit weerbarstige onderwerp eigen wist te maken en ook nog eens helder kon uitleggen aan buitenstaanders.

Eervolle vermeldingen waren er voor **Leonoor den Boer** (Havo, Kennemer Lyceum) voor *Slavernij op Curaçao* en voor het werkstuk *Sunt Lacrimae rerum* van **Natasha Koper en Kathalijn Zwaneveld** (VWO, Haarlemmermeer Lyceum)

JURY:

Mevr. Drs. J.C. Visser 't Hooft

Prof. dr. P. de Rooij

Ir. G.J. Smit

SPONSOR:

KHMW

€ 500,- per Profielwerkstukprijs. Jaarlijks

PRIJSWINNAARS HAVO:

Tessa Portengen en Vivian Stoffers
(Haarlemmermeer Lyceum)

PRIJSWINNAAR VWO:

Fabian Westzaan (College Hageveld)

STIPENDIA

BATE UIT HET PIETER LANGERHUIZEN LAMBERTUSZOOM FONDS

De jaarlijkse bate uit het in 1919 door Pieter Langerhuizen Lambertuszoon nagelaten legaat is bestemd voor de bevordering van de natuurwetenschappen. Uitkering hiervan geschiedt in een zevenjarige cyclus van vakgebieden. Het rooster daarvoor luidt als volgt:

- 2011 Botanie incl. Fytopathologie en Landbouwwetenschappen
- 2012 Chemie
- 2013 Geologie incl. Geofysica en Mineralogie
- 2014 Zoölogie, incl. Veterinaire Wetenschappen
- 2015 Astronomie, incl. Meteorologie en Geodesie
- 2016 Fysica
- 2017 Geschiedenis van de Natuurwetenschappen, incl. die van de Wiskunde, Geneeskunde en Techniek

De bate 2011 werd toegekend aan **Bob Ursem**, wetenschappelijk directeur Botanische Tuin TUD, voor een onderzoek naar hygroscopische bewegingssystemen van peristoomtanden van mossen. Voor de jury lag de charme van dit voorstel in de combinatie van een aantal facetten. Met behulp van moderne technieken wordt een verklaring gezocht voor een goed beschreven fenomeen. Het is vernieuwend vanwege de combinatie van nieuwe technieken en kennis uit diverse disciplines. Het onderzoek zal worden uitgevoerd door studenten en zal bijdragen aan het enthousiasmeren van jonge mensen voor de wetenschap.

VAKGEBIED 2011:

*Botanie incl. Fytopathologie en
Landbouwwetenschappen*
€15.000,-. Jaarlijks

JURY:

*Dr. M. Dicke
Mevr. Dr. L. van Vloten-Doting*

PRIJSWINNAAR:

Drs. ing. W.N.J. Ursem

BATE BESTEMD VOOR:

*Financiële steun voor onderzoek naar de beweging
van peristoomtanden van mossen.*

STIPENDIA UIT HET DR. W.J.E. VOET FONDS

De op 2 maart 2009 overleden Willem Joseph Elias Voet heeft de KHMW, wier activiteiten hij een warm hart toedroeg, bedacht met een aanzienlijk legaat. Deze gelden zijn ondergebracht in het Dr. W.J.E. Voet Fonds, waaruit conform de wens van de erflater financiële bijdragen kunnen worden verstrekt aan studenten die niet in staat zijn de kosten van hun universitaire studie zelf volledig te dragen.

De heer Voet is geboren op 25 april 1930 te Rotterdam en behaalde in 1948 zijn diploma HBS waarna hij in Leiden scheikunde ging studeren. Hij bekroonde deze studie met een dissertatie waarmee hij de graad van doctor in de wiskunde en natuurwetenschappen verkreeg. Direct daarop trad hij in dienst van Unilever (de sectie organische chemie van het Research Laboratorium), bij welk bedrijf hij in verschillende functies tot aan zijn pensioen heeft gewerkt.

Teneinde de selectie van studenten die in aanmerking komen voor een bijdrage uit het Voet Fonds te faciliteren is de KHMW een samenwerking aan gegaan met de Schuurman Schimmel-van Outeren Stichting te Haarlem. Deze stichting is in 1883 opgericht door mevrouw Gerdessen-van Outeren, weduwe van de Haarlemse huisarts Schuurman Schimmel, met een beginkapitaal van fl.20.000,-. Het doel van de stichting is van oudsher “verdienstelijke jonge lieden van beiderlei kunne, die door

Dr. W.J.E. Voet

minder gunstige omstandigheden daartoe niet in de gelegenheid zouden zijn in staat te stellen hunnen studiën op het gebied van wetenschap en kunst te beginnen of voort te zetten”.

Met de SSvO Stichting is afgesproken dat uit het Voet Fonds in eerste instantie bijdragen worden verstrekt aan universitaire stages in het buitenland.

IN 2011 ZIJN ONDERSTAANDE BEDRAGEN TOEGEKEND:

- Ideke Lamers (*Biomedical Sciences, RUN*),
€1.500,-
- Joppe Nieuwenhuis (*Biomedical Sciences, UU*),
€2.250,-
- Thijs Kooi (*Artificial Intelligence, UvA*), €1.000,-
- Kirsten Kuipers (*Life Science, UU*), €900,-
- Frank van Caspel (*Philosophy of Mind, RUN*), €1.000,-
- Stan van den Bosch (*Hydrologie, UU*), €900,-

INTERVIEW

Eveline Crone

Hoogleraar Eveline Crone (36) won in 2007 de J.C. Ruigrok Prijs voor haar promotieonderzoek over de invloed van cognitie en emotie bij beslissingen tijdens de kindertijd en jongadolescentie. Ze werd door twee universiteiten voorgedragen: de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Leiden. In de jaren daarna sleepte zij nog vele wetenschapsprijzen in de wacht.

‘Mijn promotieonderzoek zou je hoogstens een verre voorloper van mijn boek *Het puberende brein* kunnen noemen, omdat ik destijds nog nauwelijks hersenscanonderzoek had gedaan. Dat kwam pas na mijn promotie toen ik neurologisch hersenonderzoek ging doen aan de University of California Davis. Na die periode ben ik met mijn eigen lab in Leiden gestart, het Brain & Development Laboratory.’

‘De J.C. Ruigrok Prijs is heel belangrijk voor mijn carrière geweest, omdat het een van de eerste grote prijzen was die ik als wetenschapper won. Ik kon de lovende woorden uit het juryrapport niet goed geloven: gaat dit echt over mij? Het was een vreemde gewaarwording, al was ik cum laude

gepromoveerd. Ik was namelijk nooit echt een opvallende student en in die periode had ik mijn talent nog niet zo in de gaten. Heel soms bekruipt me het gevoel: is wat ik doe geen gebakken lucht? Maar ik ben gewoon een laatbloeiër, al ben ik nog steeds een jonge hoogleraar. Ik vind wat ik doe zo leuk, dat ik het steeds kan opbrengen dieper en dieper in de materie te duiken. Ik heb mijn niche gevonden.'

'De eerste prijs veroorzaakte een sneeuwbal-effect. Uit het niets won ik opeens heel veel prijzen. Daar ben ik natuurlijk heel erg blij mee, tegelijkertijd vraag ik me soms af: is het wel zo eerlijk? Hebben andere wetenschappers niet evenveel recht om op dat lijstje te komen?'

'Wat het effect is van alle aandacht die ik heb gekregen laat zich moeilijk meten.

Wie is Eveline Crone?

Eveline Crone is hoogleraar neuro-cognitieve ontwikkelingspsychologie aan de Universiteit Leiden, en bijzonder hoogleraar neurocognitieve en affectieve ontwikkeling in de adolescentie aan de Universiteit van Amsterdam en lid van de Jonge Akademie. Zij relateert in haar onderzoeken de ontwikkeling van menselijke cognitie en gedrag aan de ontwikkeling van het brein. In Leiden zette ze het Brain & Development Laboratorium op waar ze met MRI-scans de hersenactiviteit meet bij kinderen vanaf 8 jaar.

Veel mensen weten dat ik goed bezig ben. Met mijn lab timmer ik met mijn collega's hard aan de weg. Maar ook dan is acquireren hard werken. Ook ik krijg - helaas - niet alle subsidieaanvragen rond. Mijn belangrijkste drijfveer is dat ik gewoon hartstikke leuk werk doe en dat ik daarmee door wil gaan.'

Crone en haar onderzoeksgroep publiceren regelmatig in internationale toonaangevende vakbladen. Voor haar promotie-onderzoek heeft ze naast de J.C. Ruigrok Prijs ook de Junior Heymansprijs 2008 gewonnen. Als Leidse hoogleraar zet zij zich ook in voor bredere publiekscommunicatie, onder andere via het publieksvriendelijke boek *Het puberende brein* en de jongerenwebsite *Kijk in je brein*, ontwikkeld samen met experts in jongerencommunicatie. Hiervoor won zij in 2009 de Huibregtsenprijs. Crone is volgens maandblad *Opzij* een van machtigste vrouwen in de wetenschap.

In het voorjaar van 2012 verschijnt een nieuw boek van haar hand waarin Crone uitlegt wat de invloed van het puberende brein is op de sociale relaties en vriendschappen van jongeren.

ALGEMENE VERGADERING

Ter gelegenheid van de 259e jaarvergadering van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen waren op 28 mei 2011 ongeveer 140 directeuren en leden verenigd in de aula. Het verheugde de voorzitter in zo grote getale bijeen te zijn, speciaal omdat velen onder de aanwezigen de dag ook in gezelschap van Bill Clinton hadden kunnen doorbrengen op de Conventie van Achlum en er de voorkeur aan hebben gegeven in Haarlem te zijn. Voorzitter en secretarissen deden verslag van de prijzen en nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot het prijzenpalet. De vergadering stemde in met toekenning van de Langerhuizen baten aan Bob Ursem.

Harald Tepper

Cassandra Hensen

Om de betrokkenheid van de KHMW bij de Nationale DenkTank te vergroten, kreeg de NDT vijf minuten spreektijd, waarin **Harald Tepper en Cassandra Hensen**, bestuursleden van de NDT, een toelichting gaven op het traject dat NDT-ers doorlopen in de tijd dat ze deelnemen aan de NDT.

De voorzitter lichtte aanwezigen in over het voornemen van het bestuur een commissie in te stellen die het directeursbestand zal inventariseren en advies zal uitbrengen over de benoemingsprocedure voor nieuwe directeurs, naar analogie van de methode die met succes voor de voordracht van leden is ontwikkeld. Drie directeurs, **Aukelien Van Hoytema-van der Beugel, Marten Oosting en Rein Willems**, zijn gevraagd voor deze commissie.

De penningmeester gaf vervolgens een toelichting op de jaarcijfers 2010, gevolgd door het verslag door de financiële commissie, bestaande uit de directeurs **Piet-Hein Quarles van Ufford en Karel Ledeboer**. Hierna gaf de vergadering haar goedkeuring aan het Jaarverslag 2010, incl. de Jaarrekening 2010.

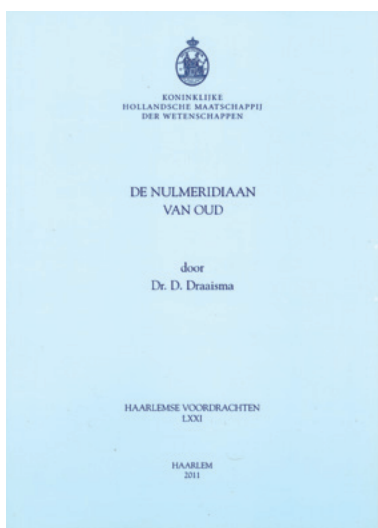
Penningmeester Roelf Rogaar

Speciale aandacht was er voor **Boudi Dortland**, die per 1 juni met pensioen ging en is opgevolgd door Saskia van Manen. Mevr. Ir. B.M.Th. Dortland-Bier is als secretaris werkzaam geweest bij de Hollandsche Maatschappij vanaf 1 januari 1998. Hierover leest u elders in dit Jaarverslag meer. De voorzitter memoreerde in zijn toespraak de loyaliteit, toewijding, zorgvuldigheid en het altijd goede humeur van Boudi. De voorzitter stelde voor Boudi Dortland te benoemen als directeur, waar de vergadering bij acclamatie mee instemde.

Na de pauze hield **Douwe Draaisma**, hoogleraar geschiedenis van de psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, de Haarlemse Voordracht getiteld *De nulmeridiaan van oud*. De zaal werd meegenomen in een boeiend verhaal over ouder worden: Waar begint oud? Wat heeft de psychologie te melden over de conditie van geheugen, intelligentie, creativiteit en veerkracht bij het ouder worden? De Voordracht is als deel LXXI in de reeks Haarlemse Voordrachten uitgegeven.

De zaal werd meegenomen in een boeiend verhaal over ouder worden. Citaat uit de Haarlemse Voordracht:

Misschien is dat wat overdreven. Maar stereotyperingen van ouderen zijn in onze samenleving op zijn best ambivalent. Zo is er het beeld van de oudere die niet meer opgewassen is tegen het contact met nieuwe ontwikkelingen. Door de eeuwen heen zijn het satires en spotprenten die deze voorstelling tot expressie hebben gebracht. Dit schilderij van Marius van Dokkum heet 'Meegaan met je tijd...'

De monitor, van een verouderd model, staat op een stoof, zelf al een beproefd ouderdomssymbool. De muis hangt van tafel, het muismatje is in gebruik genomen als onderzettertje. Het voedt het beeld van de oudere voor wie er vroeg of laat een innovatie opduikt waarbij hij moet afhaken - al herinner ik mij, eerlijk is eerlijk, ook opnamen van een vergeleken met dit echtpaar nog jeugdige minister-president die de muis oppakte alsof het de afstandsbediening was en verwachtingsvol op de monitor richtte.

TERUGBLIK

13 jaar secretariaat

BOUDI DORTLAND

Je bent de 57 gepasseerd en je wil nog wel eens wat.

Destijds afgestudeerd in de tuinbouw-plantenteelt in Wageningen, heeft de geest van de vrouwenbeweging me niet weten over te halen om een ‘echte’ betaalde baan aan te gaan, maar volgde ik mijn gevoel om de zorg voor de opgroeiende jongens voorrang te geven. Dit was goed te combineren met allerlei bestuurswerk als vrijwilligster. Maar op mijn 50^e vond ik de tijd rijp en zocht en vond een parttime functie bij een orchideeënhandel.

Toen, eind 1997, polste Dick Schenkeveld me over een functie als adjunct-secretaris van de Hollandsche Maatschappij. Dat leek me een kolfje naar mijn hand. Het kostte me geen moeite om die kans te grijpen. Van de eerste kennismakingsgesprekken

met de bestuursleden herinner ik me nog één vraag die ze me allen stelden: “Kun je met de computer omgaan?”, en na mijn positieve reactie volgde dan stevast een verzuchting: “Oh, gelukkig, want weet je, secretaris Verrijn Stuart heeft een computerprogramma gemaakt, dat heel handig is bij de tafelschikking voor het jaardiner...”

De toenmalige voorzitter, Maarten van Veen, vroeg me of ik bereid was minstens vier jaar te blijven, en in de loop van de tijd misschien wat extra werk te doen, want in 2002 zou het 250-jarig bestaan van de Maatschappij plaats vinden en dat moest op gepaste wijze worden gevierd. Ook hem kon ik geruststellen en ‘we’ gingen van start. ‘We’ dat waren bestuur, secretarissen en, met mij, Rob Pol op het secretariaat. Zeer actief werkend kwam er van alles tot stand. Maarten van Veen, Gus van der Feltz, Theodoor Beels, (later gevolgd door Olivier van Royen), Marbeth Bierman, Herman Hubrecht, Xander Verrijn Stuart en Dick Schenkeveld bedachten hoe de Maatschappij een brug kon slaan tussen wetenschap en samenleving. Talloos waren de vergaderingen: voorbereiding, notulen, brieven, telefoontjes en het regelen van van alles na afloop. Schema’s, tijdlijnen, planning, contacten o.m. met het Koninklijk Huis over het bezoek van H.M. de Koningin. Besprekingen met de drukker, de pers, de sponsors van de prijzen. Drie symposia kwamen tot stand, het Mappae

Mundi symposium kreeg later nog een vervolg. Onze eerste ‘echte’ folder werd gedrukt, in kleur (daarvóór bestond de PR uit een A4’tje). De Jong Talent Prijzen werden geboren (toen nog KIVI-prijzen). Het was heel veel, maar fantastisch om zo als team samen te werken. De hotline tussen Maarten, Xander en mij stond soms roodgloeïend. Bij dat alles deed ik ook de financiële administratie. Wat uurtjes wakker liggen ’s nachts was voor mij geen uitzondering, maar dat kwam door mijn aard om méé te willen denken. Ik heb mezelf vaak gelukkig geprezen dat ik onder hoge druk kalm kan blijven. Wat deed het me goed toen ik na afloop van het jubileum een toespraakje kreeg van Olivier en hij me een zelfgemaakt mapje overhandigde met knipsels waarbij het bestuur mij en mijn man een stedentrip aanbood!

Na het jubileum zagen bestuur en secretarissen het als hun taak om de vlucht die de Maatschappij toen genomen had, voort te zetten en zo mogelijk nog verder te laten stijgen. Ook dat lukte weer: het Jan Brouwer Fonds haakte aan, de Nationale DenkTank werd er bij betrokken, bestaande prijzen werden uitgebreid. De Maatschappij was één en al bruisende activiteit. Met de komst van de vriendelijke, zeer nauwgezette Henk Groffen, die als vrijwilliger stap voor stap de financiële administratie overnam werd mijn taak gelukkig aanzienlijk verlicht. De vergaderingen met Roelf Rogaar als nieuwe penningmeester verliepen steeds plezierig en gedegen.

Na het aftreden van Dick en het overlijden van Xander kwamen er twee nieuwe fijne secretarissen: Arend Soeteman en Gerrit van Dijk. Ook met hen hield ik nauw contact

en was de samenwerking heel prettig. Nog weer later nam Alexander Rinnooy Kan de voorzittershamer over. Met hem trad weer een nieuw tijdperk in. Hij vroeg me of ik “het overzicht wilde houden”. Het was een fikse verantwoordelijkheidsverzwaring, maar ik ben blij dat ook dat weer allemaal goed is gegaan.

Het laatste noemenswaardige waaraan ik heb mogen meewerken was het ‘jaarverslag nieuwe stijl’. Dat gebeurde op uiterst plezierige wijze in samenwerking met Cees van Wijk, ook inmiddels tot het bestuur toegetreden. Dankzij de komst van mijn snel ingewerkte, pientere (en gelukkig ook aardige) opvolgster Saskia van Manen, kon ik me daar in het laatste jaar prachtig aan wijden. Een leuke afsluiting van het werk, dat me al die jaren grote voldoening heeft geschonken. Ik heb in de loop der jaren veel bewondering gekregen voor bestuursleden en secretarissen die met enorme inzet van tijd, energie en aandacht de Maatschappij steeds levendiger hebben weten te maken. In dit korte bestek kan ik helaas niet iedereen met name noemen en bedanken met wie ik prettig heb samengewerkt: vele leden en directeuren, bestuursleden, secretarissen en niet te vergeten: de vrijwilligers. Met name wil ik van de gelegenheid die me hier geboden wordt gebruik maken om nog eens te bedanken mijn voorgangster, Fiet Heijne Makkreel van wie ik op 1 januari 1998 een goed geordend secretariaat kon overnemen en bovenal: Rob Pol, de ongelofelijk fijne collega met wie ik dagelijks, ruim 13 jaar, in het unieke ‘kabinetje van Keetje’ vertoefde.

NIEUWE DIRECTEUREN

BENOEMD IN DE LAATSTE DIRECTEUREN-
VERGADERING ONDER DE OUDE WET VAN
DE MAATSCHAPPIJ OP 30 NOVEMBER 2010

Vice-admiraal M.J.M. Borsboom
commandant zeestrijdkrachten

Mr. drs. kol(r) P.C.G. Glas
watergraaf Waterschap De Dommel

Mevr. Drs. M.J.C. Heeremans
burgemeester Heemstede

Mr. R.J. Kaas
*penningmeester J.C. Ruigrok Stichting,
advocaat Kalbfleisch advocaten*

Drs. M.A. Kruyt
*associate expert partner
Mc Kinsey and Company*

Mevr. Dr. A.H. van Stegeren
*voorzitter J.C. Ruigrok Stichting,
universitair docent klinische psychologie
en onderzoeker neuro-wetenschappen
Universiteit van Amsterdam, praktijkhouder
Fysiotherapie Herenweg Heemstede*

S.E. baron van Voorst tot Voorst
*directeur Stichting Het Nationale Park
De Hoge Veluwe*

NIEUWE LEDEN

BENOEMD IN DE
ALGEMENE VERGADERING
VAN 28 MEI 2011

Prof. mr. L.F.M. Besselink
*hoogleraar Europees constitutioneel recht,
Universiteit Utrecht*

Prof. dr. ir. A. de Boer
*hoogleraar technische mechanica,
Universiteit Twente*

Mevr. Prof. dr. L.L. Cheng
*hoogleraar taalwetenschap,
Universiteit Leiden*

Prof. dr. ir. C.J. van Duijn
*rector magnificus,
Technische Universiteit Eindhoven*

Mevr. Prof. dr. C.A. van Eck
*hoogleraar theorie & geschiedenis van de
bouwkunst, Universiteit Leiden*

Mevr. Prof. dr. N. Ellemers
*hoogleraar sociale psychologie van de
organisatie, Universiteit Leiden*

Mevr. Prof. mr. J.H. Gerards
*hoogleraar fundamentele rechten,
Radboud Universiteit Nijmegen*

Prof. dr. J.W. Gunning
*algemeen secretaris KNAW,
hoogleraar ontwikkelingseconomie,
Vrije Universiteit*

Prof. dr. ir. H.J. Heeres
*hoogleraar chemische reactortechnologie,
Rijksuniversiteit Groningen*

Mevr. Prof. dr. I.J.F. de Jong
*hoogleraar Griekse taal- en letterkunde,
Universiteit van Amsterdam*

Prof. dr. J.A. Knottnerus
*voorzitter WRR, hoogleraar
huisartsgeneeskunde,
Universiteit Maastricht*

Mevr. Prof. dr. A.E. Komter
*hoogleraar comparative studies of
social solidarity,
University College Utrecht*

Prof. dr. P.J. van Koppen
*hoogleraar rechtspsychologie,
Vrije Universiteit en
Universiteit Maastricht*

Prof. dr. H.B.J. Leemans
*hoogleraar milieusysteemanalyse,
Wageningen Universiteit*

Mevr. Prof. dr. C.L. Mummery
*hoogleraar ontwikkelingsbiologie,
Leiden Universitair Medisch Centrum*

Prof. dr. E.O. Postma
*hoogleraar kunstmatige intelligentie,
Tilburg University*

Prof. dr. B.J. van Royen
*hoogleraar orthopedie, Vrije Universiteit /
VU Medisch Centrum*

Prof. dr. ir. K.A. Schouhamer Immink
*hoogleraar informatie theorie,
Universiteit Essen-Duisburg,
president Turing Machines BV Rotterdam*

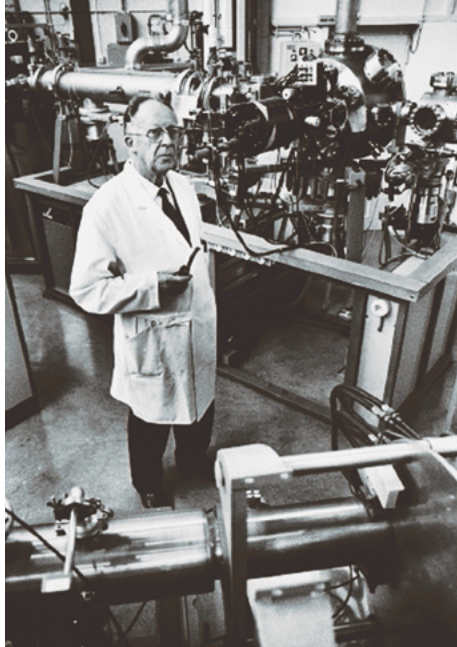
IN MEMORIA

Bij de Algemene Vergadering werden door de voorzitter zoals gebruikelijk de sinds de vorige vergadering overleden directeuren en leden herdacht. In dit verslag wil het bestuur graag een enkel 'In Memoriam' eruit lichten, zonder daarmee iemand anders tekort te willen doen.

Op 13 januari 2011 overleed Dr. A. Heijn. Directeur sinds 1972, bezocht hij in het verleden regelmatig onze bijeenkomsten. Hij werd geboren in Zaandam in 1927. Zijn levensloop is stellig bekend. In een *In Memoriam* opgesteld door zijn familie staat geschreven "Wat doe je als je kleinzoon bent van een legende? En ook nog een legende wiens naam je deelt. Dan word je zelf óók een legende. Althans dat deed Albert Heijn." Hoewel hij op de lagere school de bijnaam 'Boffie' kreeg, naar een vroegere Albert Heijn koffiereclame en hij opgroeide tussen Nederlandse ondernemersfamilies als de Verkades, Honigs, Duyvis' en Bruynzeels, ambieerde Albert Heijn een carrière bij de marine. Aan die droom kwam een eind toen hij op zijn achttiende werd getroffen door polio. Hij begon aan een studie economie aan de UvA. Na twee jaar ging hij naar Nyenrode waar hij in 1949 afstudeerde. Samen met zijn broer, vader en oom bouwde Albert Heijn aan wat vandaag de grootste supermarktketen van Nederland is en hielp Ahold uit te groeien tot een internationaal gerespecteerd beursgenoteerd bedrijf. Hij bleef altijd bescheiden over zijn aandeel in dit welslagen. Zelfs toen hij bestuursvoorzitter van Ahold was, bleef Albert Heijn zichzelf officieel kruidenier noemen.

Wij herinneren ons hem als een gedreven ondernemer, een toegewijd en inspirerend leider, een veeleisende maar allercharmantste man.

Op 28 mei 2010 overleed **Dr. J. Kistemaker**, lid sinds 1969. Hij was niet alleen lid bij onze Maatschappij maar ook conservator van de natuurkundige afdeling bij onze overburen, Teylers Museum. Hij werd geboren in Winkel in de kop van Noord-Holland in 1917. Hij begon aanvankelijk aan een studie sterrenkunde in Leiden, maar na een aantal colleges stapte hij over op wis- en natuurkunde, ook aan de Universiteit Leiden. Hij verrichtte zijn promotie-onderzoek in het Kamerlingh Onnes Laboratorium in Leiden. Kistemaker deed kennis op over de verrijking van ura-

nium in Kopenhagen in het laboratorium van Niels Bohr en werkte daarna verder bij het FOM. In 1953 werd het eerste monster licht verrijkt Nederlands uranium een feit. Dit nieuws trok grote internationale aandacht, omdat voor het eerst buiten de VS uraniumverrijking had plaatsgevonden. Ook zijn onderzoek naar en ontwikkeling van de ultracentrifuge betekende een grote doorbraak. Het FOM-instituut in de Watergraafsmeer breidde onder zijn leiding uit tot een internationaal gerespecteerd laboratorium voor onderzoek naar materiaaleigenschappen op atomaire schaal. In sterrenkunde bleef Kistemaker zijn hele leven geïnteresseerd. Na zijn pensionering leerde hij zelfs Chinees en publiceerde een boek over de relatie die Han-Chinezen legden tussen verschijnselen op hemel en aarde. De heer Kistemaker was een opmerkelijk man. Zijn stofjas is legendarisch. Zijn familie typeerde hem als een vrij man, gericht op het delen van inzicht en het bevorderen van het algemeen belang. Zelf zei hij een paar jaar geleden het te betreuren dat hij niet 200 jaar oud kon worden, “Er is nog zo veel te leren, zo veel te weten, ik kom er nooit mee klaar”. Wij gedenken hem met veel respect.

IN HET KALENDERJAAR 2011 OVERLEDEN:

DIRECTEUREN

Dr. A. Heijn

De heer G. baron Kraijenhoff

Mr. J.G.A. baron Sirtema van Grovestins

Jhr. F.W.A. Beelaerts van Blokland

Jhr. mr. G.C. Six

Mr. H.J. baron van Asbeck

Mevr. Mr. drs. M.J. Velenturf

Mr. F.E. Vlieland Hein

LEDEN

Dr. N.J. Vlaar

Dr. W.A. Wagenaar

Dr. ir. Th. Quené

Dr. J. Bruyn

Dr. J. Sperna Weiland

Dr. ir. S. van der Meer

Dr. ir. H.G. Stassen

Dr. B. van Linge

Dr. A.Th. van Deursen

WETSWIJZIGING

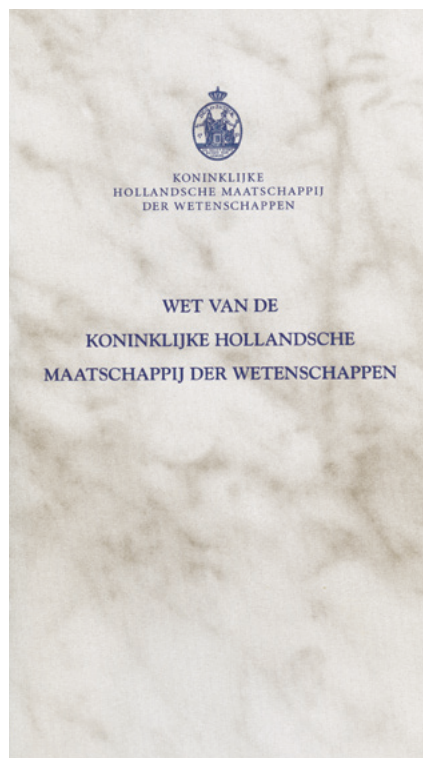
AREND SOETEMAN

De Maatschappij wordt geregeerd door haar statuten, die, zoals in artikel 1 vermeld staat, vanouds als ‘Wet der Maatschappij’ aangeduid worden. Deze Wet stamt uit 1752, maar is sindsdien een aantal malen gewijzigd. De jongste wijziging stamde uit 1978 en was dus al meer dan dertig jaar oud.

Nu is aan ouderdom op zichzelf niets verkeerd. Maar omstandigheden wijzigen zich en de Maatschappij verandert eveneens. Veel veranderingen kunnen worden gerealiseerd zonder dat de Wet veranderd moet worden. Maar op een bepaald moment kan een bestuur constateren dat de oude Wet wat begint te knellen. Het wordt dan tijd de Wet van de Maatschappij te moderniseren.

Een knelpunt waren bijvoorbeeld de vergaderingen van directeuren. Die vonden twee maal per jaar plaats, vooral om de begroting vast te stellen, de rekening en verantwoording goed te keuren en nieuwe directeuren te benoemen. Het waren altijd allergezelligste bijeenkomsten, met naast bestuur en secretarissen, zo’n 15 directeuren, vooral

oud-bestuursleden en directeuren op leeftijd uit Haarlem en omgeving. Maar met verenigingsdemocratie stond dit slechts in een verwijderd verband. Het was een wat verouderd ritueel aan het worden.

Toch was het nog niet zo makkelijk om hier iets aan te veranderen, want het bestuur wilde niet sleutelen aan het voor onze Maatschappij zo karakteristieke onderscheid tussen directeuren en leden. Het is soms lastig te begrijpen dat juridisch gezien alleen onze directeuren leden zijn, terwijl onze leden juist geen leden zijn. Zo lang dat zo is blijft het hoogste gezag in de Maatschappij liggen bij de vergadering van directeuren.

Dat betekent echter niet dat directeuren ook apart dienen te vergaderen. De nieuwe statuten kennen nog wel de mogelijkheid van een aparte directeurenvergadering, maar gaan ervan uit dat normaal gesproken directeuren en leden samen vergaderen. De wetenschappelijke leden hebben daar echter geen stemrecht over zaken die volgens de Wet aan directeuren zijn voorbehouden, bepaalt de Wet in artikel 13, lid 5. Dat betreft met name financiële zaken, de benoeming van nieuwe directeuren en de verkiezing van bestuursleden en wetenschappelijke secretarissen.

Dergelijke zaken, die doorgaans niet veel vergadertijd vragen, kunnen nu worden behandeld in de marge van een vergadering van directeuren en leden, tijdens welke ook een interessante voordracht gehouden wordt.

Een ander punt betrof de selectie van nieuwe leden. In feite gebeurde dat door de beide wetenschappelijke secretarissen (die daarbij uiteraard gebruik maakten van de vele voorstellen die hen regelmatig vanuit de

Maatschappij bereiken). Het bestuur besliste op basis van hun voorstellen over de voordracht aan de algemene vergadering. Die procedure had één groot voordeel: zij vereiste een minimum aan formaliteiten en kon dus soepel werken. Maar zij had ook twee nadelen: de procedure was niet erg transparant en zij was gevoelig voor de specifieke voorkeuren van de wetenschappelijke secretarissen, wier zicht op het totale wetenschapsgebied per definitie beperkt is. Besloten is nu dat de voordrachten opgesteld worden door twee commissies van drie leden, waarvan de wetenschappelijke secretarissen voorzitter zijn, en die voor het overige door de vergadering van directeuren en leden worden benoemd. Zo hopen we het voordeel van de oude procedure te behouden en de nadelen daarvan in te perken.

Voor deze verandering was geen wetswijziging noodzakelijk. Buiten de Wet om is inmiddels gewerkt aan een vergelijkbare procedure voor de selectie van nieuwe directeuren.

Van de Wetswijziging is tevens gebruik gemaakt om op een aantal andere punten overbodig geworden bepalingen te schrappen en andere bepalingen te moderniseren. Het geheel betekent dat de maatschappij over een Wet beschikt die haar weer enige tijd verder kan helpen, als aloude maar tevens zeer moderne organisatie.

ESSAY

Trends in Humaan Genetisch Onderzoek

DORRET BOOMSMA

Tussen 2000 en 2003 werd een mijlpaal bereikt: het hele menselijke genoom was in kaart gebracht. Het bereiken van deze mijlpaal binnen het Humane Genoom Project was het resultaat van samenwerking tussen de V.S., U.K., Japan, Frankrijk, Duitsland, China en andere landen. Het project beoogde om alle humane genen (20.000 tot 25.000) te identificeren en de hele sequentie te bepalen van de 3 miljard base paren die de bouwstenen vormen van het genoom. Het internationale HapMap project bracht vervolgens de variatie in het genoom in kaart. Met deze kaart kan het genoom van patiënten en gezonde controles worden vergeleken om de genetische varianten op te sporen die zijn geassocieerd met erfelijke aandoeningen. Circa 0,1% van de 3 miljard base paren verschilt tussen mensen. Deze varianten verklaren een deel van de verschillen in ziekte en gezondheid, maar ook in eigenschappen als gewicht, lichaamslengte, bloeddruk, persoonlijkheid en intelligentie. Naast genetische varianten in de DNA sequentie, kunnen ook 'epigenetische' varianten betrokken zijn bij het ontstaan van verschillen tussen individuen. Waar genetica informatie geeft over de DNA sequentie, geeft epigenetica informatie over hoe de werking (expressie) van genen wordt aangestuurd, zonder dat hierbij veranderingen in de DNA-sequentie optreden.

Er is een schat aan kennis over de totale bijdrage van genetische varianten aan verschillen tussen mensen. Met name

tweelingonderzoek heeft veel informatie opgeleverd op het terrein van de geneeskunde en gedragswetenschappen. Met klassiek tweelingonderzoek wordt de vergelijking van de overeenkomsten en verschillen tussen een- en twee-eiige tweelingen bedoeld. De oorsprong van het wetenschappelijk onderzoek met tweelingen gaat terug naar Francis Galton en zijn verhandeling *The history of twins, as a criterion of the relative powers of nature and nurture* van 1875. Galton kende niet het precieze onderscheid tussen een-eiige en twee-eiige tweelingen, hoewel hij zag dat er een groep tweelingen was die niet alleen in lichamelijk opzicht een opmerkelijke gelijkenis vertoonden, maar ook in karakter. Rond 1920 werd het onderscheid tussen een- en twee-eiige tweelingen en het verschil in genetische verwantschap duidelijk. Een-eiige tweelingen ontstaan nadat een eicel zich een aantal dagen na bevruchting splitst. Er ontstaan dan twee (in zeldzame gevallen meerdere) individuen die genetische 'klonen' zijn. Twee-eiige tweelingen ontstaan na een dubbele eisprong en zijn genetisch net zo verwant als andere broers en zusjes: ze delen ongeveer 50% van hun genetische varianten met elkaar. In hoeverre genetische varianten bijdragen aan verschillen tussen mensen kan worden bepaald door de verschillen binnen een-eiige en twee-eiige tweelingparen tegen elkaar af te zetten. Hoe kleiner de verschillen binnen een-eiige paren ten opzichte van die binnen twee-eiige paren, hoe groter de rol van erfelijkheid. In grootschalig onderzoek

bij Nederlandse tweelingen is de afgelopen 25 jaar vastgesteld dat er in onze samenleving een sterke bijdrage is van genen aan verschillen in lengte, gewicht, cholesterolgehalte en andere risicofactoren voor het ontstaan van hart- en vaatziekten, aan verschillen in brein volumes en de prestatie op IQ tests - dit laatste met name bij volwassenen en minder bij kinderen. Erfelijke factoren dragen bij aan het risico op ADHD en depressie. Hoeveel we roken, drinken en sporten wordt vaak gezien als typische 'lifestyle' factoren, maar ook deze activiteiten zijn niet los te zien van onze erfelijke aanleg. Ook verschillen in CITO scores worden beïnvloed door erfelijke aanleg.

Gegeven het belang van erfelijke aanleg en de karakterisering van het genoom, inclusief varianten daarin, rijst de vraag hoe we de genetische varianten kunnen opsporen die verantwoordelijk zijn voor ziekten en andere kenmerken. In Nederland bestaan zeker zo'n 150 biobanken, met honderden tot tienduizenden participanten. Biobanken zijn collecties van lichaamsmateriaal, waaronder DNA, met daaraan gekoppeld informatie over gezondheid en andere gegevens. Ze vormen de basis voor genetisch onderzoek en vertegenwoordigen een belangrijk biomedisch en wetenschappelijk kapitaal. In het DNA van deelnemers kunnen een half tot 5 miljoen varianten worden gemeten, die vervolgens onderzocht worden op hun samenhang met een allerlei uitkomstmaten. Binnenkort verwacht men ook dat voor rond de 1000 dollar het hele genoom van een individu gescreend kan worden. Dit grootschalige screenen leidt tot nieuwe kennis, nieuwe vragen over voorspelbaarheid van ziekte en andere eigenschappen, mogelijkheden voor verbeterde diagnostiek en 'personalized medicine'.

Genoombrede studies hebben duizenden associaties tussen genetische varianten en kenmerken (aandoening, IQ, persoonlijkheidsscore) opgeleverd. Zo'n associatie kan wijzen op een direct oorzakelijk effect van de variant, of op een indirecte relatie met het kenmerk, die erop wijst dat de oorzakelijke variant op kleine afstand op het genoom moet liggen.

Soms wordt gesuggereerd dat de beloftes van het genetische associatie onderzoek niet waar gemaakt zijn, omdat slechts een klein deel van de erfelijke aanleg wordt verklaard door de gemeten varianten. Tegelijkertijd wordt aan de andere kant de indruk gewekt dat het meten van genetische varianten (of het screenen van een heel genoom) leidt tot genetisch determinisme. Bij genetische screening bij -of zelfs voor- de geboorte zou vast staan wat ons later in het leven staat te wachten aan maatschappelijk kansen, aan ziekten als kanker en dementie en zelfs hoe oud we zullen worden. Beide suggesties zijn onjuist. De eerste grote genoombrede genetische associatie studie was pas in 2007 in de U.K. en op dit moment wordt geschat dat wereldwijd ongeveer 250 miljoen dollar is uitgegeven aan dit type onderzoek. Hiermee zijn meer dan 2000 varianten gevonden die samenhangen met een grote verscheidenheid aan kenmerken. Onder meer het onderzoek naar diabetes, hart- en vaatziekten en lichaamsgewicht is zeer succesvol. Het kan in de toekomst mogelijk worden dat behandelingen en adviezen beter op maat gesneden worden als een genetisch risicoprofiel bekend is. De genetische informatie is dan één van de factoren waarmee rekening gehouden kan worden. Net zoals roken de kans vergroot op bepaalde aandoeningen, zegt een risicoprofiel iets over kansen. Uit onderzoek met

eeneiige tweelingen, die altijd een identiek risicoprofiel hebben, weten we al dat een zelfde genotype vaak niet leidt tot een zelfde uitkomst qua gezondheid of gedrag. Er is dus geen sprake van genetisch determinisme of zelfs maar van een hoge voorspelbaarheid.

De epigenetica geeft een mogelijke verklaring voor de verschillen tussen eeneiige tweelingen. Een indrukwekkend voorbeeld hiervan is een eeneiige meisjestweeling die in Nederland werd geboren. Het ene meisje was gezond, maar het andere had een zeer ernstige afwijking aan de ruggengraat. Deze afwijking is bekend uit dieronderzoek en wordt veroorzaakt door een mutatie in het Axin-gen. Er werd geen mutatie in dit gen gevonden, maar het gen van het meisje met de afwijking bleek veel minder tot expressie te komen dan het DNA van het gezonde meisje. Dit voorbeeld illustreert hoe het kan dat eeneiige tweelingen van elkaar verschillen. Zelfs bij aandoeningen die in hoge mate erfelijk bepaald zijn, zoals schizofrenie, astma of autisme, zijn er veel eeneiige tweelingen van wie de een de ziekte wel heeft en de ander niet. Bij veel aandoeningen is het zelfs zo dat er meer discordante paren zijn dan concordante. Onderzoek bij deze paren naar epigenetica en naar de rol van omgevingsfactoren kan licht werpen op de mechanismen die tot discordantie leiden, maar die ook verantwoordelijk zijn voor de variatie in de bevolking. Voor aandoeningen die zich vroeg in het leven openbaren, is het waarschijnlijk dat epigenetische processen op toeval berusten. Bij ziekten die later ontstaan, zoals hart- en vaatziekten of kanker bij volwassenen, zijn er steeds meer aanwijzingen dat epigenetica een route vormt waarlangs de omgeving van invloed is op het functioneren van genen en het optreden van ziekte. Uit

Nederlands onderzoek bij mensen die vlak na de Hongerwinter zijn geboren, blijkt dat hun DNA epigenetisch is veranderd door deze vroegtijdige blootstelling aan een ongunstige omgeving.

De oorzaken van humane variatie zijn uitermate complex. Er zijn ingenieuze benaderingen nodig om erachter te komen wat de genetische en andere oorzaken zijn van die variatie. De Nederlandse biobanken en het genetisch-epidemiologisch onderzoek kunnen hieraan in mondiaal verband een belangrijke bijdrage leveren.

Mevrouw Dr. D.I. Boomsma

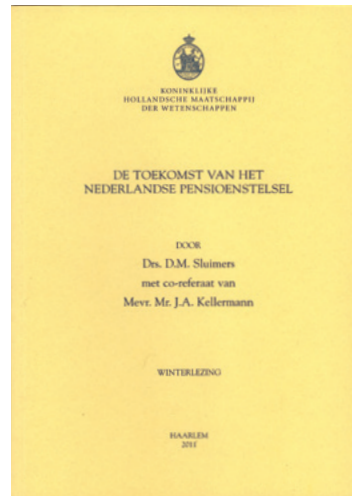
(1957) studeerde, met een korte onderbreking in de VS, en promoveerde aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Ze is hoogleraar biologische psychologie, met als specialisatie gedragsgenetica. Ze won in 2002 de Spinozapremie. Eind 2011 ontving ze de KNAW Merianprijs.

WINTERLEZING

De Winterlezing vond plaats op zaterdag 29 januari in de aula van het Hodshon Huis en werd gehouden door **Dick Sluimers**, voorzitter raad van bestuur APG Groep. In zijn lezing getiteld *De toekomst van het Nederlandse pensioenstelsel* werd ingegaan op de financiële situatie van pensioenfondsen. Daarnaast werden de lange termijn uitdagingen van het Nederlandse pensioenstelsel besproken. Hoe moeten pensioenfondsen bijvoorbeeld omgaan met de demografische ontwikkelingen? En hoe kan het Nederlandse pensioenstelsel het beste van de wereld blijven? Als co-referent trad op **Joanne Kellermann**, directeur van De Nederlandsche Bank N.V..

Ten gevolge van de voorgenomen wijzigingen in de Wet van de Maatschappij was het begin van de Winterlezing ingericht als vergadering. Hierbij werd de samenstelling van de nieuw in te stellen commissies die de voordrachten voor nieuwe leden voorbereiden goedgekeurd. Voor de *commissie inzake de alfa- en gammavoordrachten* werden als leden aangesteld **Pearl Dykstra**, hoogleraar empirische sociologie aan de Erasmus Universiteit en tevens lid van de Wetenschappelijke Raad van het Jan Brouwer Fonds en **Ineke Sluiter**, hoogleraar Griekse taal- en let-

terkunde Universiteit Leiden. De *commissie inzake de voordrachten op bèta-gebied* bestaat uit **Lous van Vloten-Doting**, oud-hoogleraar somatische celgenetica van de plant aan de Radboud Universiteit en **Sybrand van der Zwaag**, hoogleraar materiaalwetenschappen aan de Technische Universiteit Delft. De wetenschappelijke secretarissen zijn volgens de nieuwe Wet voorzitters van de commissies.

De dassen (en broches) van de Hollandsche Maatschappij waren bij de Winterlezing voor het eerst verkrijgbaar en vonden veel aftrek.

KLEINE LEZING

De zgn. kleine lezing werd op zondagmiddag 25 september gehouden door **Louise Vet**, directeur van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en buitengewoon hoogleraar evolutionaire ecologie Wageningen Universiteit. Louise Vet is een fervent voorstander van een duurzame circulaire economie die gebaseerd is op ecologische principes (zoals de 'cradle to cradle' filosofie). De titel van haar voordracht in het Hodshon Huis was *Ecologie als basis voor een groene economie*, waarin zij betoogde dat het tijd wordt voor een frisse innovatieve wind door onze economie waarbij ecologische principes, uit noodzaak zowel als uitdaging, worden omarmd. Een circulaire economie is de noodzakelijke basis voor een duurzame en innovatieve samenleving.

JAN BROUWER FONDS

JAN BROUWER CONFERENTIE 19 januari 2011

Dit jaar was het thema *Grijs voor groen en groen voor grijs* of *Vraagt vergrijzing om extra investeringen in kinderen?* De nadruk lag, voor het eerst, op kinderen in plaats van op ouderen. Het was daardoor een middag met veel nieuwe, verrassende inzichten en discussies.

De conferentie werd geopend door Roelf Rogaar. Dagvoorzitter was **Paul Schnabel**. **Ina Brouwer** benadrukte in haar lezing het belang van meer aandacht voor de pre-school jaren. Zij is voorstander van het

opzetten van zgn. integrale kindcentra waar op sommige plekken in Nederland al mee wordt geëxperimenteerd. Dit standpunt leidde tot een geanimeerde discussie met **André Rouvoet**. In zijn eigen lezing, over een eigentijds gezinsbeleid, pleitte Rouvoet voor keuzevrijheid van ouders in opvoeding en opvang. De derde lezing, door **Saskia Keuzenkamp** zal veel ouders geruststellen. Uit onderzoek blijkt dat ouders ondanks toegenomen (werk)druk genoeg tijd aan hun kinderen besteden en dat het goed gaat met het Nederlandse kind. Vermakelijk was te horen hoe en waarop kinderen hun ouders beoordelen. **Janneke Plantenga**

Ina Brouwer in discussie met André Rouvoet.

Ir. L.E.J. Brouwer (1910 – 1983)

Jan Brouwer kwam uit een geslacht van geleerden: zijn vader was geoloog met internationale bekendheid, zijn oom, naar wie hij was genoemd, een wereldberoemde wiskundige. Hijzelf had een uitermate goed verstand en een fenomenaal geheugen. Op 21-jarige leeftijd studeerde hij in Delft af als mijnbouwkundig ingenieur. Na zijn studie trad Brouwer in dienst bij de Bataafse Petroleum Maatschappij, waar hij als geoloog, organisator en manager o.m. werkzaam was in het Verre Oosten. Hij beëindigde zijn actieve loopbaan als president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij in 1971. Daarna bleef hij nog tien jaren als commissaris aan de 'Koninklijke' verbonden.

In het begin van de 80er jaren heeft Brouwer een deel van zijn vermogen bestemd voor een fonds ten behoeve van interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek in Nederland. Dit fonds is in 2003 door de familie Brouwer aan de zorg van de KHMW toevertrouwd, waarbij de statutaire doelstelling als volgt is geformuleerd: het stimuleren van multidisciplinair, maatschappijgeoriënteerd onderzoek dat inzicht geeft in concrete maatschappelijke problemen en in potentie moet bijdragen aan de oplossing daarvan.

Teneinde de doelstelling te realiseren is uit de leden van de KHMW een Wetenschappelijke Raad gevormd die het bestuur adviseert. Dit heeft onder meer geleid tot de sinds 2005 jaarlijks terugkerende Jan Brouwer Conferentie over een multidisciplinair maatschappijgericht onderwerp.

Vraag uit de zaal door Els Borst.

benaderde het thema van de conferentie vanuit economisch oogpunt. Terwijl de kosten van kinderen toenemen en steeds individueler worden, worden de baten van kinderen juist steeds meer maatschappelijk. Dit zou één van de redenen zijn voor het afnemende kinderaantal. Ook belichtte zij marktimperfecties in de kinderopvang in Nederland. De middag werd afgesloten met een reflectie door **Nouchka Tick**. Hierover leest u meer in het volgende hoofdstuk. Alexander Rinnooy Kan bedankte namens de KHMW en het Jan Brouwer Fonds alle sprekers en deelnemers aan het debat voor hun inbreng.

De integrale tekst van de lezingen alsmede een weergave van het debat zijn gepubliceerd in een boekje dat te bestellen is bij de KHMW.

DAGVOORZITTER:

Dr. P. Schnabel, directeur SCP

INLEIDINGEN DOOR:

- *Mr. A. Rouvoet, voormalig Minister voor Jeugd en Gezin, lid Tweede Kamer-fractie Christen Unie: 'Eigentijds gezinsbeleid: over de prijs, over de opbrengst en over eigen verantwoordelijkheden'*
- *Mevr. Mr. I. Brouwer, voorzitter MOgroep Kinderopvang: 'Investeren in ouders en kinderen is ook zonder vergrijzing nodig'*
- *Mevr. Prof. dr. S. Keuzenkamp, hoofd Onderzoeksgroep Emancipatie, Jeugd en Gezin SCP en bijzonder hoogleraar Emancipatie in internationaal vergelijkend perspectief VU: 'Tijd om op te voeden'*
- *Mevr. Prof. dr. J. Plantenga, hoogleraar Economie van de Welvaartstaat UU: 'Het kind en de rekening'*
- *Mevr. Dr. N. Tick, NDT 2007 en coördinator Wetenschap RMPI-de Grote Rivieren: 'Reflectie'*

Dagvoorzitter Paul Schnabel kondigt het einde van de pauze aan.

Janneke Plantenga

Saskia Keuzenkamp

DE NATIONALE DENKTANK

HARALD TEPPER

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschap werkt intensief samen met de Nationale DenkTank, sinds haar oprichting in 2006.

Stichting de Nationale DenkTank wil met vernieuwende ideeën de Nederlandse samenleving verder vooruit helpen. Zij wil nieuwe bruggen slaan tussen wetenschap, overheid en bedrijfsleven. Dat doet zij op twee manieren. Allereerst organiseert de stichting een jaarlijkse Nationale DenkTank: twintig jonge en getalenteerde mensen uit diverse disciplines buigen zich gezamenlijk over een maatschappelijk probleem en bedenken hier praktische oplossingen voor. Daarnaast vormen alle deelnemers aan de jaarlijkse DenkTank samen een groeiend DenkTank-netwerk. Zo ontstaat een netwerk van zeer diverse mensen die zich blijvend met elkaar inzetten voor maatschappelijke verbetering.

De Hollandsche Maatschappij is ook een netwerkorganisatie, met vergelijkbare doelen. Beide netwerken zijn erg complementair: de DenkTank vertegenwoordigt een nieuwe generatie 'high potentials', waar de Maatschappij een grote hoeveelheid expertise en ervaring herbergt. De samenwerking krijgt gestalte door, o.a., het gezamenlijk organiseren van congressen en symposia, het uitnodigen van elkaars leden bij diverse activiteiten, en het leggen van 1-op-1-contacten. Hieronder een bloemlezing.

Reflectie tijdens Jan Brouwer Conferentie

Sinds een aantal jaar is het goed gebruik dat een (oud-)deelnemer van de DenkTank als vertegenwoordiger van de jonge generatie

Boven: Creatief brainstormen tijdens het Expertforum van de Nationale DenkTank, 8 oktober 2011.

Onder: Start van het Expertforum van de Nationale DenkTank met een collectieve yoga-oefening, "om de gedachten open te zetten"

Boven: Nouchka Tick bij de Jan Brouwer Conferentie. Onder: Mei-Li Vos en Marbeth Bierman-Beukema toe Water (onder-voorzitter KHMW) met de twee finalisten van 'het beste idee van Morgen', rechts de prijswinnares Lydie van de Laar.

een reflectie geeft aan het slot van de Jan Brouwer Conferentie. Deze conferentie ging dit jaar over 'Grijs voor groen en groen voor grijs' of 'Vraagt vergrijzing om extra investeringen in kinderen?' - elders in het jaarverslag leest u hier meer over.

De middag werd afgesloten met een reflectie door Nouchka Tick, wetenschapscoördinator/onderzoeker bij GGZ-instelling Yulius. Nouchka nam in 2008 deel aan de DenkTank, over het bevorderen van een gezonde leefstijl voor de jeugd, vlak na haar promotie in de kinderpsychiatrie. Nouchka was na haar deelname drie jaar bestuurslid van de Nationale DenkTank.

Op geheel eigen wijze sloot Nouchka de Jan Brouwer Conferentie af. Zij zette uiteen hoe met gedragsinterventie, door middel van een positieve benadering van kinderen, het welzijn en gedrag van deze kinderen op korte en lange termijn verbetert. Een goedkoop en gemakkelijk toe te passen methode.

MORGEN 2011

Op 21 mei 2011 werd in de hypermoderne locatie 'Undercurrent' in Amsterdam voor het eerst het congres MORGEN georganiseerd - een gezamenlijke initiatief van de Nationale DenkTank, de Hollandse Maatschappij en NRC.next. Tijdens het congres hielden topsprekers uit binnen- en buitenland het verhaal van hun leven. Aan de hand van vragen als 'Is morgen groener?' en 'Is morgen beter?' gaven zij hun persoonlijke visie op duurzaamheid, gezondheid, economie en geluk. Een aandachtig publiek bestaande uit creatieve geesten uit wetenschap, bedrijfsleven, studenten en overheid raakte geïnspireerd door de sprekers en door gesprekken met elkaar. De sprekers verrasten het publiek met hun uiteenlopende verhalen en achtergronden: Neil Bearden (Assistant Decision Sciences), Roger van Hoesel (directeur

Wageningen Food Valley), Stef Kranendijk (CEO Desso), Wim Leereveld (oprichter Access to Medicine Index), Maikel Peppelenbosch (hoogleraar gastro-enterologie) en Marcel Stive (directeur Water Research Centre Delft). Hun verhalen zijn terug te zien op video via www.morgen2011.nl.

In het kader van MORGEN werd een prijsvraag uitgeschreven voor 'het beste idee van Morgen'. De jury bestond uit Rob Wijnberg (hoofddirecteur nrc.next), Harald Tepper (voorzitter Stichting De Nationale DenkTank), Marbeth Bierman-Beukema toe Water (onder-voorzitter KHMW) en Thomas Schippers (organisatie MORGEN). De jury kon uiteindelijk geen keuze maken tussen twee ideeën. Door middel van elevator pitches en een publieksstemming tijdens MORGEN 2011 werd besloten dat Lydie van de Laar won met haar idee voor een 'Vertaaltank'. Als prijs won Lydie een 'brainpowerdag' in het Hodshon Huis, waar leden van de DenkTank en de Hollandsche Maatschappij met haar meedenken hoe het idee gerealiseerd zou kunnen worden. Deze sessie heeft inmiddels plaatsgevonden op 25 januari 2012.

DenkTank 2011 maakt 'Werk van de Toekomst'

De Nationale DenkTank onderzocht in 2011 hoe het werken van de toekomst er uit moet zien. Waarom het beter moet én hoe het beter kan, beschrijft de Nationale DenkTank in het eindrapport 'Maak Werk van de Toekomst'. Veranderingen in de manier waarop we werken in Nederland zijn nodig, constateert de Nationale DenkTank. We moeten ons staande houden in een internationaal speelveld van opkomende economieën die ons in kennis, innovatiekracht en handelspositie dreigen voorbij te lopen. Ook de vergrijzing in eigen land maakt actie

Een van de vele 'break-outs' op het expertforum van de Nationale DenkTank.

noodzakelijk. Waar nu nog vier werkenden de lasten dragen van één oudere, is de verhouding in 2040 twee op één. Tot slot veranderen ook de behoeften van werkende Nederlanders. Bekende voorbeelden zijn het zoeken naar een nieuwe werk-privébalans en de toepassing van moderne technologieën in het werk. In het eindrapport 'Maak Werk van de Toekomst' presenteert de DenkTank 22 creatieve en vernieuwende oplossingen en adviezen over volwaardige arbeidsrelaties, een flexibele organisatie van arbeid en een stimulerende werkomgeving. De Hollandsche Maatschappij is intensief betrokken geweest bij het tot stand komen van de ideeën. Leden en directeuren werden uitgenodigd voor de drie grote evenementen: Zomerschool, Expertforum en Eindpresentatie. Bij het tussentijds Expertforum trad de Maatschappij -net als voorgaande jaren- op als gastheer in het Hodshon Huis. Ca. 100 wetenschappers, beleidsmakers, zakenmensen, experts en andere belangstellenden dachten in interactieve sessies met de DenkTank mee over hun analyse en mogelijke oplossingsrichtingen.

De deelnemers staken elkaar aan met hun enthousiasme en inspiratie en de dag heeft weer veel contacten opgeleverd tussen de DenkTank en de Maatschappij.

Onze Tijd

In 2011 werd voor de tweede keer het project 'Onze Tijd' opgezet. In een briefwisseling tussen leden van de DenkTank en de Maatschappij worden 'Tijdloze thema's door de ogen van verschillende generaties' belicht. Het thema van dit jaar was 'Wat is Waar?'. In totaal 23 koppels deden mee en kwamen met zeer uiteenlopende reflecties op dit brede thema, variërend van een haast wetenschappelijke reflectie op het kunnen kennen van de waarheid, tot een bespiegeling van juridische aspecten, tot discussie over het maken van de ideale loopbaankeuzes. De briefwisselingen worden over en weer zeer gewaardeerd en leiden tot diepe connecties die nog lang daarna voortduren. De brieven zijn vastgelegd in een boekje dat op aanvraag verkrijgbaar is bij het secretariaat van de KHMW.

Masterklasse

Het ministerie van OCW wil bedrijven en andere organisaties bij elkaar brengen en met hen kijken naar hun mogelijke rol in de wijze waarop masterstudenten hun studie financieren. Het project 'Masterklasse' is een open innovatietraject waarin met stakeholders uit het veld nieuwe samenwerkingsverbanden worden uitgewerkt tussen bedrijven en (excellente) masterstudenten. Daarbij kan gedacht worden aan, bijvoorbeeld, scholarships, prijsvragen, traineeships en detachering.

In het kader van Masterklasse werd op 10 mei in het Hodshon Huis een DenkTank-dag georganiseerd. De Maatschappij trad op als gastheer. Vertegenwoordigers van studenten, werkgevers, politiek, kennisinstellingen, ministeries en het maatschappelijk middenveld rondom het hoger onderwijs kwamen hier bijeen. Leden van de DenkTank leidden brainstormsessies waarin bestaande barrières werden geanalyseerd en over nieuwe oplossingen werd gebrainstormd. Dit gebeurde rond de thema's Life Sciences & Health, Bèta Techniek, Publieke sector en Zakelijke dienstverlening. Anne-Wil Lucas, Tweede Kamerlid van de VVD, en initiatiefnemer van de motie die aan de basis stond van Masterklasse, sloot de dag af.

Op 9 november organiseerde het Ministerie een vervolgsessie in Den Haag, waarin best-practices zijn gedeeld en de basis voor nieuwe samenwerkingen werd gelegd. Staatssecretaris Halbe Zijlstra, die de dag opende, toonde zich zeer verheugd over de discussies en behaalde resultaten.

Kijk voor meer informatie op www.masterklasse.nl.

GEBOUW

De kronen en wandarmaturen in de aula van het Hodshon Huis

CEES VAN WIJK

Met de plaatsing van twee even spectaculaire als fraaie kronen en twaalf sierlijke wandarmaturen heeft de Vereniging Hendrick de Keyser de restauratie van het interieur van het aulagebouw afgerond. Een fantastische prestatie waarvoor de Maatschappij haar 'huisbaas' zeer erkentelijk is. Opmerkelijk is dat deze lichtinstallaties exacte kopieën zijn van de oorspronkelijke ontwerpen die tot aan de jaren zeventig van de vorige eeuw in de aula hebben gehangen. Drs. N.F. Smit, architectuurhistoricus verbonden aan Hendrick de Keyser vertelt hieronder het interessante verhaal over de constructie en restauratie van de elektrische verlichting van de aula:

In mei 1904 werden door de Nederlandse Fabrik van Bronswerken v.h. Becht & Dyserinck uit Amsterdam aan de Hollandse Maatschappij der Wetenschappen twee geelkoperen 24-lichts elektrische kronen geleverd en twaalf bijbehorende 3-lichts elektrische wandarmen. De prijs voor de totale levering bedroeg 2060 gulden en 5 cent. De prijs van een kroon was 850 gulden.

Het aulagebouw van het Hodshon Huis werd tot in detail ontworpen door architect Ouëndag. De sjabloonschilderingen op de wanden en het plafond van de gehoorzaal, de gordijnen voor de vensters en de boekenkasten, het meubilair en de verlichting maken

onlosmakelijk deel uit van een geheel. Niet alleen wat maatvoering betreft, maar ook in kleur en decoratiemotieven stemt alles tot in detail met elkaar overeen. Het volume van de kronen vulde de hoge ruimte van de aula en paste visueel precies in de boogvormige nis in de tegenover de ingang gelegen wand. Het is dan ook zeer waarschijnlijk dat Ouëndag, die ook de meubelen van de zaal ontwierp, zich met alle details van het gebouw bezig hield en diverse indelingen en opstellingen voor de zaal schetste, eveneens het ontwerp van de kronen leverde.

In het archief van de Maatschappij zijn twee brieven bewaard die hierop enig licht verschaffen. Op 8 januari 1904 schrijft Ouëndag aan prof. Bosscha over de verlichting. De architect vraagt of twee kronen voldoende worden geacht en of Bosscha zowel met het aantal lichten als de plaatsing van de kronen genoegen neemt: "U begrijpt dat ik gene schets van de kronen kan maken voordat ik weet of mijn voorstel wordt aangenomen". In een brief van 15 februari 1904 blijkt dat Bosscha overleg heeft gehad met de directeurs van de Maatschappij: "Wat de kronen betreft, men geeft de voorkeur aan het door u ontworpen model, vreezende dat het voor aangeduide in het album van den fabrikant te klein zal blijken voor de afmeting van de zaal". Voorwaarde is wel dat de prijs de 1000 gulden niet te boven gaat en dat ze voor 1

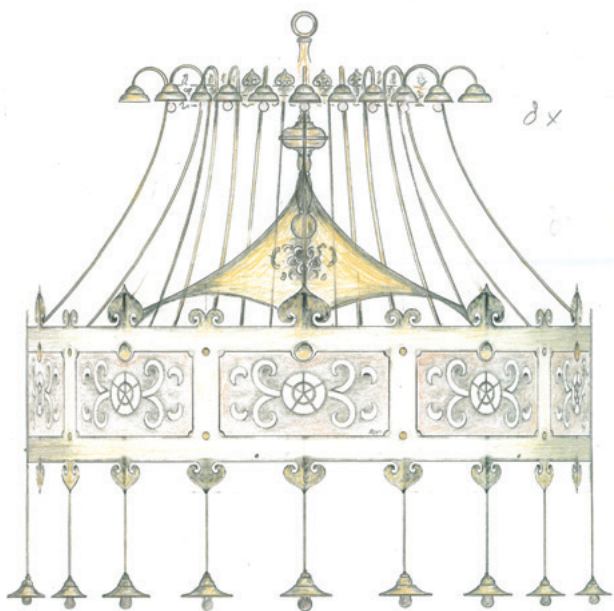
mei geleverd worden. Er wordt door Bosscha een voorkeur uitgesproken voor de kleur “cuivre poli”. Ook wordt akkoord gegaan met de overige elektrische lampen “als door u voorgesteld”. Bosscha spreekt tenslotte het vertrouwen uit dat de prijs van de twee kronen beperkt kan worden, omdat er twee stuks worden besteld.

De omvangrijke kronen, pronkstukken uit de begintijd van de elektrische verlichting, moeten een waar hoogtepunt van de nieuwe aula zijn geweest. Een toonbeeld van de mogelijkheden die de uitvinding van het elektrische licht de mensheid te bieden had. Met een doorsnede van twee meter en een hoogte van eveneens twee meter waren de lampen niet over het hoofd te zien. De in totaal 48 elektrische peertjes hingen pontificaal zichtbaar aan de kronen en moesten een kolossaal lichteffect teweeg hebben gebracht. Een toonbeeld van vooruitgang! De kronen waren opgebouwd uit een cirkelvormige band bestaande uit 16 opengewerkte losse panelen die apart in kleur geschilderd en gepatineerd waren. Hieraan hingen 16 lampjes. Vanuit deze cirkel bogen identiek open-gewerkte koperen ‘zeilen’ omhoog naar een kleine cirkel waaraan 8 lampjes hingen. Het licht zal prachtig weerkaatst zijn door het koperwerk. De ontwerpen van de kronen zijn niet bewaard gebleven. Wel de blauwdrukken van de “Electrische lichtinstallatie” waarop de plaats van de lichtkronen en wandarmen en de bekabeling zijn ingetekend.

De Nederlandsche Fabriek van Bronswerken v.h. Becht & Dyserinck werd in 1867 in Amsterdam opgericht. De firma was gespecialiseerd in gietijzer, koper, zink en bronswerken. Aanvankelijk richtte men zich op de vervaardiging van gaskronen,

beelden, fonteinen en onderdelen voor de bouw. Naar gaskronen was door de opkomst van gasverlichting een grote vraag. Men leverde o.a. aan de Plantage Schouwburg en Krasnapolsky. Aan het einde van de 19e eeuw kwam de elektrische verlichting. Ook verwarming was een uitvinding van de 19e eeuw en de firma zou zich vooral toe gaan leggen op kachels, haarden en fornuizen die naar eigen tekening en modellen in de fabriek werden vervaardigd. In 1892 had de fabriek 160 man in dienst in haar werkplaatsen aan de Stadhouderskade.

In 1913 werd een fabriek in Weesperkarspel opgericht die tot na de Tweede Wereldoorlog in bedrijf is geweest.

De door Ben Demmers gemaakte werktekening.

De twee schitterende kronen en de twaalf wandarmaturen zijn helaas omstreeks de jaren zeventig van de twintigste eeuw uit de aula verwijderd. Ze pasten kennelijk niet meer in een moderne gehoorzaal met voorzieningen als een groot projectiescherm en een geluidsinstallatie. Ook de wand- en plafondschilderingen, boekenkasten en gordijnen verdwenen. Twee nieuwe lichtkronen werden geschonken door een directeur van de Maatschappij. De oorspronkelijke verlichting zou zijn overgedragen aan het Philips Museum of de heer A. Philips in ruil voor een moderne geluidsinstallatie. Navraag bij de familie Philips en derden leverde echter niets op.*

De lampen worden geplaatst.

Omdat de originelen onvindbaar bleken werd besloten tot reconstructie. Voor de replica's van de kronen en wandarmaturen moest gewerkt worden op basis van een zwart-wit foto van de aula uit 1904. Dit was de enige foto waarop de lichtkronen in detail te zien zijn. De twee kronen en de twaalf wandlichten zijn aan de hand van deze foto nauwkeurig gereconstrueerd door de kunstsmit Ben Demmers uit Uitgeest, gespecialiseerd in het namaken van oude verlichting met toepassing van de nieuwste lichttechnieken.

Tot zover de heer Smit.

Een bezoek aan kunstsmit Demmers leert dat zijn bedrijf BD-Design vele restauraties heeft uitgevoerd aan antieke verlichting in imposante en in cultureel-historisch opzicht belangrijke gebouwen zoals de Beurs van Berlage, Carré, het Kurhaus, het Rembrandthuis en het Paleis op de Dam. Een rijtje waarin het Hodshon Huis niet misstaat! Het bedrijf heeft daarnaast vele nationale en internationale opdrachtgevers uit de wereld van hotels, congrescentra, de scheepsbouw, theaters en musea.

Ben Demmers en zijn mensen hebben in een tijdsbestek van acht weken de kronen en wandarmaturen voor de aula gereconstrueerd, van tekening tot eindproduct. Ook in hun eigen beleving een heel bijzonder project dat met evenveel toewijding als enthousiasme werd gerealiseerd.

*Het verhaal dat de kronen en wandarmen indertijd zijn meegenomen door de aannemer – met de naam Philips! – die de modernisering van de aula uitvoerde, is tot dusver onbevestigd.

FINANCIEEL OVERZICHT

BALANS PER 31 DECEMBER 2011

(na resultaatverdeling)

	31-12-2011	31-12-2010
ACTIVA		
<i>Vaste activa</i>		
Vaste activa en overige duurzame activa	I	I
<i>Vlottende activa</i>		
Vorderingen	III.686	121.785
Beleggingen	5.397.189	6.542.608
Liquide middelen	1.806.028	323.526
<i>Totaal activazijde</i>	7.314.904	6.987.920
 PASSIVA		
<i>Eigen vermogen</i>		
Kapitaal	453.780	453.780
Algemene reserve Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen Pieter Langerhuizen	3.104.679	3.023.315
Lambertuszoon Fonds	2.330.880	2.277.585
Dr. W.J.E. Voet Fonds	514.192	499.426
Prof. dr. G.A. van der Knaap Fonds	120.000	120.000
Mr. J.C. Baak Fonds	30.007	
Exploitatiereserve	234.797	595.083
		
	6.788.335	6.969.189
 <i>Kortlopende schulden (incl. stallingsrekening)</i>	526.569	18.731
<i>Totaal passivazijde</i>	7.314.904	6.987.920

REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 2011

	2011	2010
INKOMSTEN		
Directe inkomsten uit beleggingen	58.916	274.635
Contributies en entreegelden directeuren	33.360	36.140
Overige ontvangsten	28.373	24.382
Ontvangen schenkingen	22.836	37.977
		
	143.485	373.134
UITGAVEN		
Loonkosten	111.994	121.714
Kantoorkosten	86.377	102.111
Prijzen en activiteiten	58.970	48.557
Algemene kosten	70.663	54.994
		
	328.004	327.376
<i>Exploitatieresultaat</i>	-184.519	45.758

Bij de jaarrekening van de Koninklijke
Hollandsche Maatschappij der
Wetenschappen is een goedkeurende
accountantsverklaring door BDO
Audit & Assurance B.V. afgegeven.
De complete jaarrekening ligt ter inzage
op het secretariaat van de KHMW.

TOELICHTING OP DE JAARCIJFERS 2011

ROELF ROGAAR

Inleiding

De som van de uitgaven van € 328.000,- in 2011 bleef ongeveer gelijk aan die van 2010. De inkomsten worden voor het grootste deel bepaald door de gerealiseerde beleggingsresultaten en deze waren weliswaar licht positief, maar bleven sterk achter bij het gunstige resultaat uit 2010. Als gevolg werd 2011 afgesloten met een exploitatie tekort van € 184.519,-, dat ten laste is gebracht van de exploitatiereserve.

Inkomsten

De contributies en entreegelden van directeurs namen iets af en gingen van € 36.140,- in 2010 naar € 33.360,-. De schenkingen van leden bleven ongeveer gelijk op € 8.070,-, terwijl overige schenkingen en legaten afnamen van € 30.007,- in 2010 (Baak Fonds) naar € 14.716,- in 2011 (Voet Fonds). De overige inkomsten (o.a. bijdrage Brouwer Fonds en vergoedingen zaalgebruik) bedroegen in 2011 € 28.373,- tegen € 24.382,- in 2010. Het gerealiseerde beleggingsresultaat op effecten daalde van € 274.635,- in 2010 naar € 58.916,- in 2011. Het klimaat op de financiële markten werd beheerst door grote onzekerheid over het voortbestaan van de Euro en de vrees voor een recessie in Europa en de VS. In verband hiermede is het aandelenbelang wat terug gebracht en de kaspositie verhoogd.

Uitgaven

De loonkosten daalden in 2011 van € 121.744,- naar € 111.994,- in 2011. De daling houdt verband met het teruglopen van het aantal FTE's als gevolg van de complete en

succesvolle afronding van de overdracht van taken binnen het secretariaat.

De netto exploitatiekosten van het verder uitgebreide prijzenprogramma, incl. enkele externe projecten, stegen van € 48.557,- naar € 58.970,-. De kantoorkosten daalden tot € 86.377,- van € 102.111,- door de afwezigheid van enkele eenmalige uitgaven in 2010. De algemene kosten stegen met € 15.669,- tot € 70.663,-, met name door de normalisering van de gebruikskosten van het gebouw, welke in 2010 door verrekeningen van eerdere jaren met de eigenaar op een bate waren uitgekomen.

Balans

De ontwikkeling van het totale vermogen van de Maatschappij was licht negatief met een afname van € 180.854,- (-2,6 %) tot € 6.788.335,-. Dit is het saldo van het exploitatietekort van € 184.519,- en ongerealiseerde koerswinsten ad € 3.665,-, welke beiden worden verantwoord onder de exploitatiereserve.

Aan het Voet Fonds is € 14.716,- toegevoegd en nieuw opgenomen in de balans is het Baak Fonds ad € 30.007,-. Tevens ten laste van de exploitatiereserve zijn gekomen de inflatievergoedingen ad 2,34 % aan de Algemene Reserve en het PLL Fonds, voor een bedrag van € 134.659,-. De Exploitatiereserve is afgenomen van € 595.083,- in 2010 naar € 234.797,- in 2011.

PRIJZENGELD TOEGEKEND IN 2011

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek	50.000,-
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs	12.000,-
Keetje Hodshon Prijs	€2.000,-
Martinus van Marum Prijs	€2.000,-
Bate uit het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds	15.000,-
Voet Stipendia	7.550,-
Prijsvraag in samenwerking met de NRC	pm
M&I Informatie Scriptieprijs	7.000,-
Pfizer Prijs voor Life Sciences	5.000,-
Tata Steel Prijs voor Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde	5.000,-
Shell Afstudeerprijzen voor Natuurkunde	6.000,-
Lorentz Afstudeerprijs voor Theoretische Natuurkunde	2.000,-
PWN Afstudeerprijs voor Wiskunde	2.000,-
J.C. Baak Prijs	2.000,-
Jong Talent Aanmoedigingsprijzen	21.500,-
Profielwerkstukprijzen	1.000,-
<i>Totaal</i>	160.050,-

PRIJZENGELD TOEGEKEND IN 2010

Akzo Nobel Science Award	50.000,-
Dirk Jacob Veegens Prijs	12.500,-
Van der Knaap Prijs	10.000,-
Nederlandse Gas Industrie Prijs	18.000,-
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs	12.000,-
Keetje Hodshon Prijs	12.000,-
Martinus van Marum Prijs	12.000,-
Bate uit het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds	15.000,-
Prijsvraag in samenwerking met de NRC	pm
M&I Informatie Scriptieprijs	7.000,-
Abbott Prijs voor Life Science	5.000,-
Tata Steel Prijs voor Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde	5.000,-
Jong Talent Aanmoedigingsprijzen	€0.000,-
Radèn Ajeng Kartini Prijs	1.250,-
Profielwerkstukprijzen	1.000,-
<i>Totaal</i>	€80.750,-

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

PROTECTOR

Z.K.H. de Prins van Oranje

ERELEDEN

Mr. M. Enschedé

Mr. G.W. baron van der Feltz

Ir. M.C. van Veen

BESTUUR

Dr. A.H.G. Rinnooy Kan, *voorzitter*

Mevrouw Mr. M.E. Bierman-Beukema
toe Water, *onder-voorzitter*

Mr. R.E. Rogaar, *penningmeester*

Mr. C.G.A. van Wijk

Dr. ir. H.L. Tepper

Mevrouw Jkvr. mr. P. van Lennep

SECRETARIAAT

Mr. A. Soeteman, *secretaris geestes-
en maatschappijwetenschappen*

Dr. G. van Dijk, *secretaris natuurwetenschappen*

Mevrouw Drs. S. van Manen, *secretaris*

Ing. H.L. Groffen, *financiële administratie*

BESTUUR JAN BROUWER FONDS

Mevrouw Mr. M.E. Bierman-Beukema
toe Water, *voorzitter*

Mr. A. Soeteman, *secretaris*

Mr. R.E. Rogaar, *penningmeester*

HUISMEESTER

R. Pol

VRIJWILLIGERS

Mevrouw Ir. B.M.V. Brakel-Uiterwaal,
administratieve begeleiding samenwerking met de NDT

Mevrouw C.M.M. Theel-Handgraaf,
*organisatie en administratieve begeleiding
Profielwerkstukprijzen*

Mevrouw J.V.E.M. Schölvinck-Swane,
rondleidingen in het gebouw

De heer H.J. Pol, Mevrouw R.M. Offenbergh-
Wiersema, Mevrouw H.J.M. van der Eijkhoff-
van der Veldt, Mevrouw C.E. Porck-Stoute en
Mevrouw L.C. Sweerts-van der Eijkhoff *catering
en andere hand- en spandiensten*

ADRES

Postbus 9698
2003 LR Haarlem
tel: (023) 5321773
fax: (023) 5362713
email: secretaris@khamw.nl
website: www.khamw.nl
Bankrek.nr. 56.11.15.966

BEZOEKADRES

Spaarne 17
2011 CD Haarlem

COLOFON

Fotografie:

- Taco Anema p.8.
- Arjan Bronkhorst Photography p.4, 6-7, 44, 58, 61 (bovenste foto) en kaft.
- Hilde de Wolf Fotografie p.2, 13, 15-26, 27 (bovenste foto's), 32-34, 36, 42, 50-52, 54 (bovenste foto), 57, 66.
- Fotostudio Ton Anderson
- IJmuiden p.61 (onderste foto).
- Evelyne Jacq p.41.
- Photo Republic p.49.
- Johannes van Assem, p.53, 54 (onderste foto), 55.
- Interviews: Gwen van Loon
- Punt Tekstproducties
- Redactie: Cees van Wijk, Arend Soeteman, Harald Tepper en Saskia van Manen
- Vormgeving: Coen Mulder, Haarlem
- Druk: HooibergHaasbeek, Meppel

Font: *Spectrum*, getekend door letterontwerper en typograaf Jan van Krimpen (1892 - 1958). Van Krimpen werkte in de jaren 1925 - 1958 voor lettergieterij Johan Enschedé te Haarlem.

SPONSORS

Stichting Fonds
voor de
Geld- en Effectenhandel

J.C. Ruigrok Stichting

STICHTING PHYSICA
(opgericht 24 December 1948)

